

Cult.

Cultuureducatie in het voortgezet onderwijs Zwolle

EDITIE NOVEMBER 2020

TALENT ONTDEKKEN

Zwolle is de eerste Nederlandse stad van Talenten

FINANCIERING VAN CULTUUR

Alle mogelijkheden op een rijtje

Annelies Robben:

‘Sommige kinderen hebben baat bij een geleidelijke overgang naar het voortgezet onderwijs’

Co-creëren

Hoe doe je dat een beetje leuk?

“We mogen met z’n allen trots zijn op alle geweldige Zwolse cultuurprojecten”

Voorwoord

Door Astrid Vrolijk-de Mooij en Geny Nijboer

Toen we de conceptversie van dit magazine zagen, leverde dit een ontzettend trots gevoel op. Wat doen we samen mooie dingen in Zwolle voor de jongeren! Onze generatie Z die het internet vanaf jonge leeftijd gebruikt, die zich presenteert op Instagram, er flink op los snapt op Snapchat en alle muziek van de wereld ter beschikking heeft via Spotify. Deze generatie is hierdoor op jonge leeftijd al vele malen creatiever dan wij op die leeftijd. Deze creativiteit is één van de vaardigheden die je nodig hebt om je in deze 21ste eeuw staande te houden.

Stadkamer is initiator en verbinder van bijzondere cultuurprojecten voor deze jongeren. Als onafhankelijke partij leggen wij verbinding tussen scholen en aanbieders op basis van hetgeen nodig is voor leerlingen. Geen enkele jongere is immers hetzelfde en geen enkele school is hetzelfde.

Onze adviseurs ondersteunen scholen ook bij hun visie- en beleidsontwikkeling op het gebied van cultuuronderwijs. Ze signaleren kansen en trends in het cultuuronderwijs en vertalen deze samen met het onderwijs naar passend aanbod voor elke school in Zwolle. De laatste tijd zien we dit meer en meer gebeuren in co-creatie. Co-creatie met scholen, aanbieders en met jongeren. Mooie voorbeelden hiervan zijn Festival WOEST en het project Kunstkracht. We mogen met z’n allen trots zijn op alle geweldige Zwolse cultuurprojecten, waarvan een aantal wordt belicht in dit magazine.

We wensen jullie heel veel lees- en kijkplezier. En bovenal nog heel veel inspirerende cultuurprojecten!

Geny Nijboer
Manager onderwijs en
maatschappelijke participatie

Astrid Vrolijk-de Mooij
Directeur-bestuurder Stadkamer

Inhoud

Zwolle kiest voor talent

WOEST: leren vanuit intrinsieke leervraag

Co-creëren: hoe doe je dat een beetje leuk?

Cultuureducatie op Zone.college

Vmbo cultuuronderwijs

Kunstkraft: blikveld verruimen en lef tonen

Mooie maakfels

Adviseurs aan het woord

Financiering van cultuurprojecten

Suzanne Visscher: Faciliteer cultuureducatie!

Smulmomenten

Techniek & Cultuur

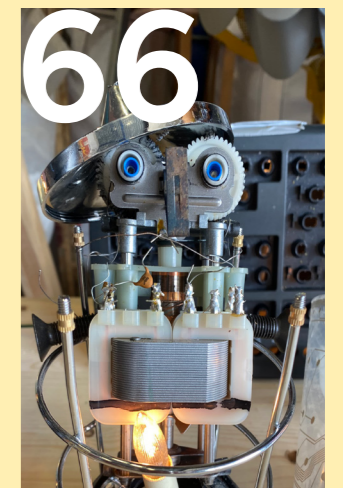
Lezen in het voortgezet onderwijs

Wat vinden jongeren van kunstlessen?

Annelies Robben over onderwijsroute 10-14

Tips aanbod voor komend seizoen

Zwolle kiest voor talent

“Talent wordt zichtbaar in dingen die moeiteloos gaan en energie geven”

- Luk Dewulf -

De lezing van pedagoog Peter Beschuyt tijdens festival Woest 2017, bracht Stadkamer voor het eerst in aanraking met het gedachtegoed over talentfluisteren. Vanwege de enthousiaste reacties uit het publiek werd daarom in het najaar van 2017 auteur en pedagoog Luk Dewulf naar Zwolle gehaald, één van de grondleggers van talentfluisteren. Beide keren waren de leerkrachten dusdanig verrukt en geïnspireerd over de lezingen, dat Stadkamer manieren heeft gezocht en gevonden om de verspreiding van deze visie groots aan te pakken. De benoeming van talentfluisteraar Merel Veger is daar een concreet voorbeeld van.

Talenteenfluisteraar

Merel Veger is projectmedewerker Talentrijk Zwolle bij Stadkamer. Ze droomt van een wereld waarin kinderen en jongeren echt gezien worden. Waarin zij mogen zijn wie ze werkelijk zijn en zich kunnen ontwikkelen tot de beste, gelukkigste versie van zichzelf. Talent wordt zichtbaar in de dingen die moeiteloos gaan en die energie geven.

“Ik heb het geluk dat ik mij namens Stadkamer in kan zetten voor deze droom. Daarbij maak ik gebruik van het gedachtegoed van Luk Dewulf en Els Pronk en hun visie op talent. Het woord talenteenfluisteraar vind ik erg mooi: er gaat iets bescheidens van uit, iets kleins. Het staat voor de minimale beweging die je als talenteenfluisteraar maakt: je raakt heel licht iets aan, je stelt bijvoorbeeld een belangstellende vraag en luistert goed naar het antwoord. Door terug te geven wat je in dat antwoord beluistert, kun je iemand zich

al bewust maken van zijn of haar talent. Die kleine handeling, dat subtiele gebaar brengt altijd iets te weeg.” In een talentengesprek praat Merel met kinderen en jongeren over wat vanzelf gaat of waar ze energie van krijgen. “Ik heb het met ze over de dingen waarbij je de tijd uit het oog verliest en waarvan je pas achteraf voelt hoe moe je bent. In zo’n gesprek kan van alles ter tafel komen, maar de insteek is altijd positief. Die ervaring op zich is al iets om blij van te worden. Iemand neemt de tijd voor je, is geïnteresseerd in wat jou bezighoudt en vraagt door op zaken die jijzelf misschien voor lief neemt. In dat voor lief nemen schuilt bijna altijd een talent: uitspraken als “dat doe ik altijd zo, dat vind ik eigenlijk heel gewoon” zijn vaak signalen dat er sprake is van een talent.”

“Als je ergens handig in bent, is het nog geen talent”

Ideeënfontein

De definitie van talent is niet in steen gehouwen, Stadkamer heeft daar een bepaalde kijk op. “Talent wordt zichtbaar in de dingen die moeiteloos gaan en die energie geven. Als je ergens heel handig in bent maar het kost je meer energie dan het je oplevert, is het waarschijnlijk geen talent maar een competentie. Dat verschil is van belang. Werken vanuit je talent laadt namelijk je batterijen op, een continu beroep doen op je inzet, toewijding of vaardigheid laat je batterij vaak leeglopen. Iedereen beschikt over meerdere talenten in een unieke samenstelling. Luk en Els hebben er 39 beschreven, maar het is goed mogelijk dat er

“Ieder talent is van waarde”

meer te onderscheiden zijn. De beschreven talenten hebben vaak tot de verbeeldingsprekende namen als Ideeënfontein, Buikdenker of Sterktearchitect. Deze namen en beschrijvingen zijn volkomen waardevrij, of eigenlijk moeten we zeggen: ieder talent is van waarde. Dat geldt voor jonge kinderen, maar ook voor jongeren in het voortgezet onderwijs. Je bent namelijk nooit te oud om je talent te ontdekken.”

Talent in actie

Merel denkt dat het kennen van je eigen talenten zelfinzicht geeft. “Dat inzicht sterkt je en vergroot je zelfvertrouwen. Weten wat je talenten zijn en de mogelijkheid om deze in te zetten en tot uiting te laten komen, geeft je veerkracht en energie. We noemen dat talent in actie. Dan zijn de dingen van betekenis voor je, het is je intrinsieke motivatie. Hiermee krijg je zaken in beweging. Je kunt je voorstellen dat dit binnen een leeromgeving van grote waarde is. Weten hoe een leerling leert, waar zijn kracht en interesse ligt kan helpen bij het vormgeven van je les. Iedere docent wil tenslotte dat het kwartje valt én beklift. Werken met talenten draagt daarmee bij aan de behoefte van het onderwijs om de brede ontwikkeling van kinderen en jongeren te stimuleren. Juist voor jongeren in de puberleeftijd is het belangrijk dat zij gezien en erkend worden. Wanneer we op zoek gaan naar hun talent of talenten, groeit het zelfvertrouwen. Een mooie basis voor de toekomst.”

Visie op talent

Op verschillende plekken in Zwolle wordt deze visie op talent al erkend. Er zijn inmiddels ruim 200 talentenfluisteraars getraind. Ze werken in het basisonderwijs, de kinderopvang, de buitenschoolse opvang, voortgezet onderwijs scholen, mbo's en hbo's, maar ook binnen culturele instellingen en jeugdzorg. Ook een groep medewerkers van Stadkamer is opgeleid tot Talentenfluisteraar. Hiermee ontstaat er al een aardig netwerk rondom kinderen en jongeren waarbinnen talent gezien, benoemd en bemoedigd wordt. En het netwerk groeit gestaag.

Functie Stadkamer

Stadkamer heeft in dit geheel een initiërende rol en aanjaagfunctie. Samen met collega Karin Vischer voert Merel gesprekken met uiteenlopende partijen. “We organiseren naast trainingen ook bijeenkomsten, houden vinger aan de pols met het netwerk en schakelen regelmatig met Luk en Els over inhoud, ontwikkelingen en te nemen stappen. We proberen enerzijds belangrijke spelers te informeren en enthousiasmeren maar we zetten ons er ook voor in dat iedereen elkaar goed weet te vinden. Uiteindelijk is ons doel dat Zwolle deze visie duurzaam omarmt en zo bijdraagt aan een positief en stimulerend klimaat voor kinderen en jongeren om in op te groeien.”

Positieve psychologie is één van de wetenschappelijke stromingen waarop Talentenfluisteraar is gebaseerd. Deze stroming is begin deze eeuw ontwikkeld door de Amerikaanse psychologen Martin Seligman en Mihaly Csikszentmihalyi. Afgeleide hiervan is positief onderwijs.

“Positieve psychologie en positief onderwijs bieden je veerkracht en welbevinden. Je ontwikkelt je vermogen om in balans te blijven in voor- en tegenspoed. Wat heb je nodig om terug te veren en overeind te blijven als je problemen hebt?

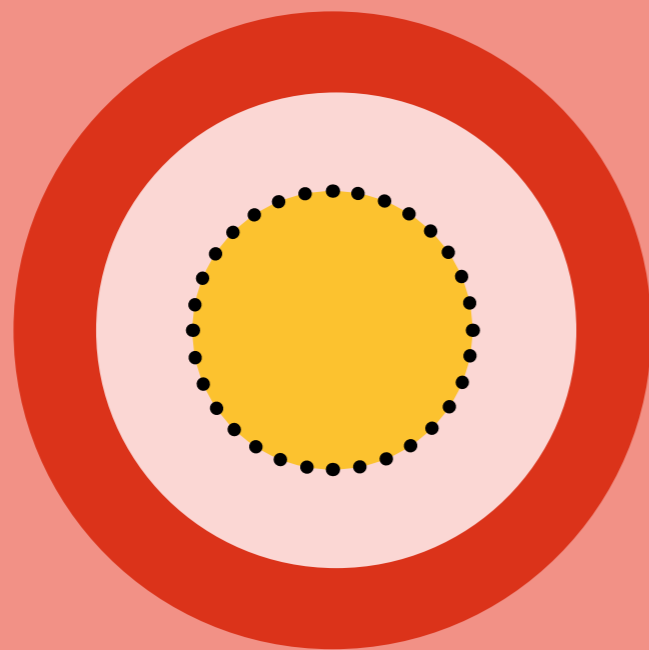
En als alles goed loopt, wat heb je nodig om te floreren?” – pedagooog Rinka van Zundert (bron: Nivoz / klasse.be)

Leren vanuit een intrinsieke leervraag

WOEST!

In het centrum van je zijn Heb jij het antwoord Jij weet wie je bent en jij weet wat je wilt

– Rumi –

Het mooie gedicht van filosoof en dichter Rumi treft de kern van WOEST. Ontdekken wie je bent en werken vanuit jouw unieke talent. Dat is waar WOEST aan werkt, voor staat en voor gaat. WOEST gelooft dat elke jongere individuele kwaliteiten en talenten heeft, ongeacht z'n intellectuele of mentale achtergrond. Samen met de partners deelt WOEST de overtuiging dat cultuuronderwijs een belangrijke bijdrage levert aan de ontwikkeling van 21e-eeuwse vaardigheden en aan de persoonsvorming van jongeren.

Ruim zes jaar geleden ontstond het idee om het festivalterrein van Zwolle Unlimited te gebruiken als plek voor experiment voor scholen voor voortgezet onderwijs. Onder de scholen leefde de wens om een plek te hebben buiten school waar ruimte is voor onderzoek en ruimte voor ontwikkeling van cultuureducatief aanbod.

Buiten de kaders van het systeem

In zes jaar tijd is WOEST uitgegroeid tot veel meer dan een festival waar 3500 jongeren worden ondergedompeld in kunst en cultuur. WOEST is een beweging geworden waar het onderwijs, jongeren, kunstenaars en ondernemers uit Regio Zwolle zich inzetten voor het vernieuwen en verbeteren van het aanbod van cultuureducatie en talentontwikkeling van jongeren. WOEST biedt inspiratie en ontmoeting aan professionals uit het veld. Het is uitgegroeid tot een belangrijke plek buiten de kaders en beperkingen van het systeem.

Verbeeldingskracht is de sleutel naar vernieuwing

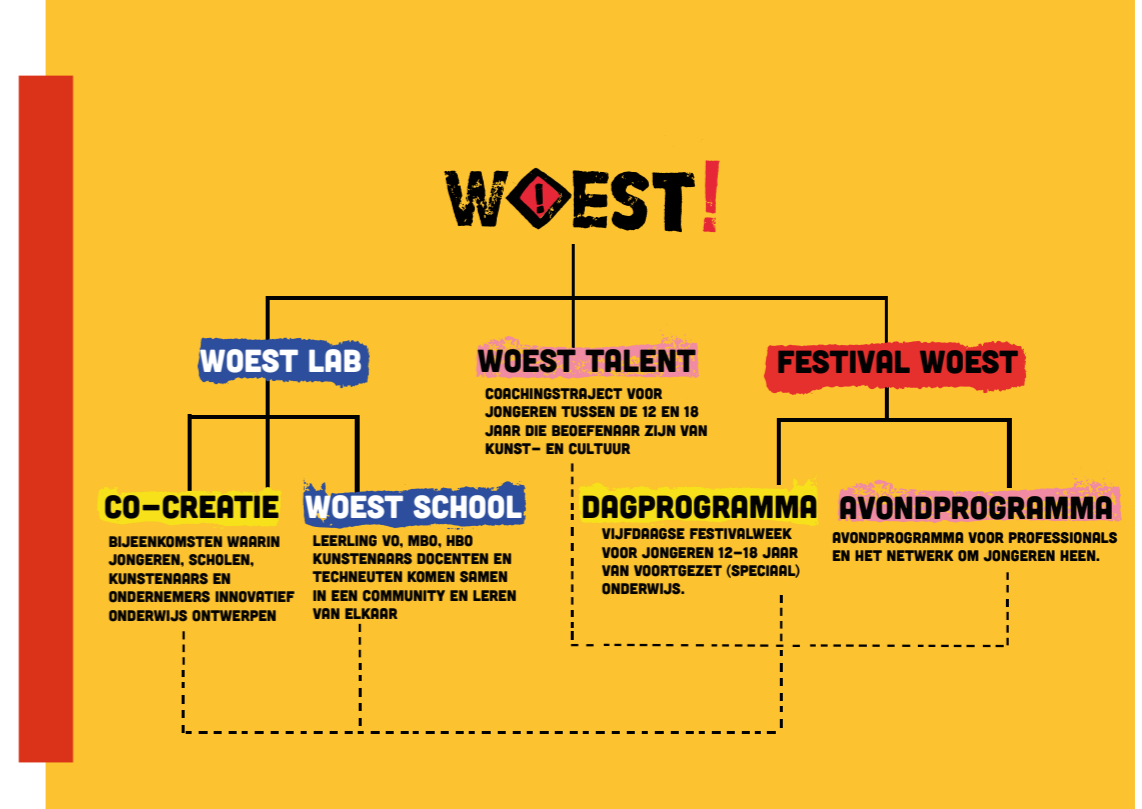
Toekomst

WOEST ziet een toekomst waarin ieder kind mag leren vanuit zijn/haar intrinsieke leervraag en eigenaar is van zijn/haar creatieve leerproces. Hier is onlosmakelijk het ontwikkelen van innovatief en kwalitatief hoogwaardig cultuuronderwijs aan verbonden. Dit kan zowel binnen als buiten school worden ingezet. Het ontwikkelen van het aanbod doet WOEST in

co-creatie samen met jongeren, cultuuraanbieders, scholen, coaches en ondernemers. In 2019 zijn er 10 nieuwe programma's ontwikkeld die zijn afgestemd op de interesses van jongeren. Een nieuw idee binnen het WOESTprogramma is de WOEST school. Leren buiten het klaslokaal, samen met professionals en technische experts. De jongeren staan in dit leerproces zelf aan het roer. Leren vanuit hun eigen intrinsieke leervraag. De voorbereidingen voor deze pilot werden uitgevoerd in nauwe samenwerking met docenten en leerlingen van Thorbecke Pro, stuntman JP de Kam en studenten van ArtEZ en Windesheim. De pilot kan worden ingezet als een leertraject om op een andere, vernieuwende manier onderwijs vorm te geven.

Stadkamer en WOEST

WOEST is onderdeel van Stadkamer die 'Verbinden' als kernwaarde heeft binnen haar beleid. WOEST werkt dan ook samen met alle onderwijsinstellingen, de grote cultuurinstellingen, ZZP'ers, jongeren, Teachers College Windesheim, ArtEZ, kunstenaars en ondernemers. Mocht je ook interesse hebben in een samenwerking met WOEST, neem dan contact op met Carmen Munsterman; projectmanager van WOEST via de contactgegevens achterin dit magazine. www.festivalwoest.nl

Rob Bults is artistiek leider van Zwolle Unlimited en als co-producent nauw betrokken bij Festival WOEST.

“Ik geloof dat WOEST projecten creëert die zich niets aantrekken van grenzen van vakken en disciplines. In de samenwerking tussen jongeren en kunstenaars worden muren afgebroken en beren op de weg spelenderwijs opgeruimd. En zo ontstaan uitzonderlijke leerprestaties.”

WOEST als vuur voor onderzoek

“In het talenttraject van WOEST zie je jongeren vertrouwen opbouwen. En dat is een belangrijke basis voor ontvankelijkheid, beter worden, groeien. Ik zie in WOEST een vuur voor onderzoek. Creativiteit en speelsheid die leiden tot leren in next level. Kunst en cultuur brengen ons samen en laten vooroordelen en vastgezette gebruiken sneuvelen. Het dwingt ons om anders te kijken. Festival WOEST is een spiegel voor onszelf en ons onderwijssysteem. En alleen daarom al van groot belang.”

Zwolle Unlimited en WOEST

“Vanuit Zwolle Unlimited ondersteunen wij het festival productioneel en facilitair. Met andere woorden, we zorgen voor locaties en podia, eten en drinken, geluid en licht. We zorgen ervoor dat iedereen die meewerkt aan het festival in zijn noden is voorzien en weet waar hij of zij moet zijn. Maar ook boeken we de artiesten en de randprogrammering. Zo zorgen wij ervoor dat het festival WOEST circus in volle glorie kan draaien.”

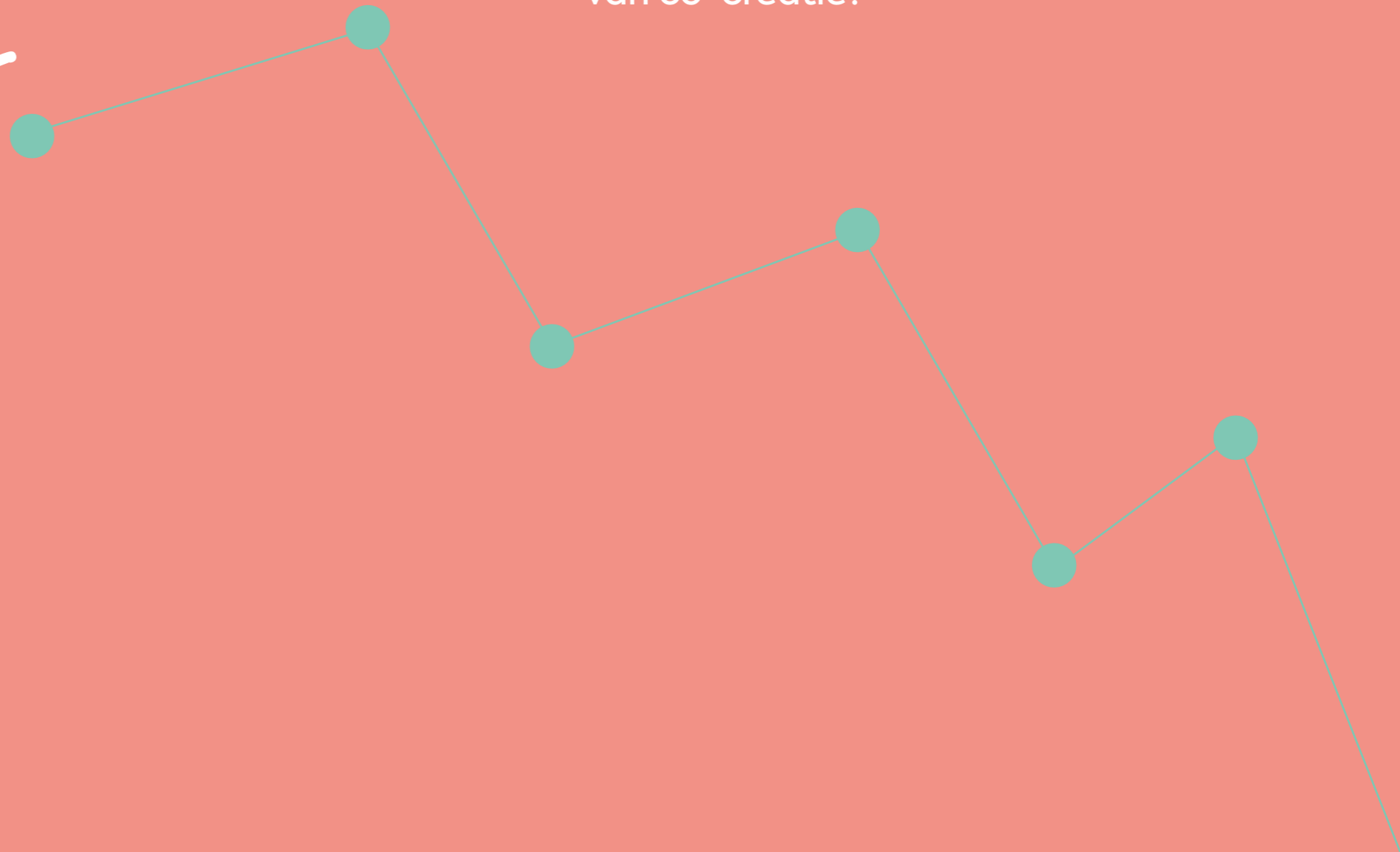
“Speelsheid leidt tot leren in next level.”

- Rob Bults, co-producent Festival WOEST

Co-creëren
hoe doe
je dat
een beetje
leuk?

Waar komt de behoefte vandaan om te co-creëren? Wat verstaan we daar eigenlijk onder? En nog belangrijker; wat zijn de do's en don'ts binnen het proces van co-creatie?

De kracht van samenwerken, daar is iedereen het wel over eens. Maar wanneer is de uitkomst van de som groter dan de som van de delen? In dit artikel staan we stil bij het belang van de stem van de leerling. Wat betekent deze manier van werken voor een school? En wat is het belang voor het onderwijs om deel te nemen aan co-creatie?

Co-creatie in de culturele sector en het onderwijs is de samenwerking tussen kunstenaars, jongeren en docenten met als doel nieuwe en innovatieve cultuureducatie te ontwerpen. Met een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de resultaten. Dat is echter één algemene interpretatie. De mate van invloed en verantwoordelijkheid kunnen per project en organisatie erg verschillen.

Samenvattend zijn er drie motieven van toepassing in co-creatie. Vaak gaat het om een combinatie van deze motieven.

- **Het mobiliseren van kennis**
- **Het organiseren van draagvlak**
- **Het aangaan van strategische allianties**

Samenwerking in het kader van co-creatie werkt op drie voorwaarden:

1. **Gelijkwaardigheid van ieders input**
2. **Dialogoog**
3. **Common ground (gelijkgestemdheid)**

Met name het eerste punt kan een struikelblok zijn. Vaak is er een gebrek aan gelijkwaardigheid. De instelling/kunstenaar doet alsof er sprake is van co-creatie, maar laat in het proces vaak de eigen waarden prevaleren en deelnemers merken dat. Dan is het eindresultaat geforceerd en gekunsteld. Wanneer een

co-creatie wordt gedomineerd door de invloed van jongeren, is het moeilijk voor de kunstenaar om zich te verbinden met het resultaat.

Hoe pas je co-creatie nu toe in de praktijk? Een paar belangrijke punten op een rijtje*.

Maak duidelijke afspraken

Formuleer van tevoren een concrete doelstelling en onderzoeksvraag. Maak een heldere taakverdeling en zorg ervoor dat het duidelijk is wie waarvoor verantwoordelijk is en welke rol iedereen heeft. Het is belangrijk om ervoor te zorgen dat alle neuzen vanaf het begin van het project dezelfde kant op staan. Een taakverdeling maakt het project niet alleen overzichtelijker, een duidelijke verdeling van de verantwoordelijkheden zorgt ook voor meer betrokkenheid. Daarnaast is het zo eenvoudiger om het proces te monitoren en bij te sturen waar nodig.

Veranker co-creatie in de organisatie

Het is een lange termijninvestering. Co-creatie biedt veel mogelijkheden met betrekking tot het aanspreken van verschillende doelgroepen en nieuwe partners. Pas wanneer co-creatie wordt verankerd in de organisatie kan er een substantiële groei doorgevoerd worden, met een langere houdbaarheidsdatum dan een project.

Festival Woest is hier een mooi voorbeeld van. Vanaf 2018 zijn co-creatiesessies gestart, eerst onder leiding van de Provincie Overijssel en later onder leiding van Springstof. Het doel van deze sessies is nieuw innovatief cultuuronderwijs ontwikkelen dat aansluit bij de belevingswereld van jongeren. Alle doelgroepen zijn betrokken in het proces; de kunstenaar, de jongeren en de docenten. In 3 sessies worden ideeën ontwikkeld, samenwerkingspartners gezocht en de start gemaakt voor het doorontwikkelen van het idee. Met 'Proeftuin gelden' die Stadkamer beschikbaar stelt vanuit het Fonds Cultuureducatie, kan de groep het idee verder vormgeven en uitwerken tot een echte workshop die op festival WOEST in première gaat. In dit ontwikkeltraject zorgt een individuele coach er voor dat alle partijen gelijkgestemd blijven, de rollen helder zijn en het eindproduct een uitvoerbare vorm is van nieuw cultuuronderwijs.

Sta open voor de input van anderen

Als initiator van het idee moet je openstaan voor het feit dat het product dat je voor ogen hebt door input van anderen kan veranderen. Loslaten van het idee kan moeilijk zijn. Of men voelt zich aangevallen in de expertise. Wanneer men uitgaat van het aanvullen van kennis die door dialoog alleen maar kan worden verbeterd en afgestemd op de wensen van de afnemer, wordt er winst geboekt. In hoeverre de invloed

mag en kan reiken hangt af van de groep en de gemaakte afspraken.

Geef mensen invloed om de betrokkenheid bij het project te vergroten

Betrokkenheid bij kunst en cultuur kan groter worden als je een stem krijgt. Juist in het geval van het ontwikkelen van cultuureducatieve producten voor jongeren, is het betrekken van de doelgroep erg belangrijk. Wanneer zij zich gehoord voelen, vergroot dit de betrokkenheid.

Loslaten van een idee kan moeilijk zijn

(*bron www.cultuurmarketing.nl).

Peter Plaatsman, eigenaar van cultuurinstelling Xplosief en coach Jolan van de Waeter, schakel tussen onderwijs en kunst hebben elk hun eigen kijk op co-creëren. In een interview met beiden leert ons hun visie op deze bijzondere vorm van samenwerken.

“Leermomenten zitten in onvoorziene gebeurtenissen”

Hij gedijt beter in een team dan als solist en laat zich graag inspireren door andere ondernemers en kunstenaars. Peter is eigenaar van Xplosief – kunsteducatie voor scholen – en specialiseert zich met Green Arts tot vakoverstijgende groene workshops.

“Het belang van co-creëren zit ‘m voor mij in het aangaan van een traject waarvan je van tevoren niet precies weet wat de uitkomst gaat worden. Door invloed van derden, feedback van jongeren en de samenwerking met docenten krijg je een product dat beter aansluit bij de doelgroep. Ontwikkelen van nieuw aanbod is niet zomaar even gedaan; een plan maken, feedback ophalen, coaching, het is echt een traject waar je instapt. Met docenten maak je een fijne ontwikkeling door. Het is goed om te merken wanneer een idee samen wordt gedragen. De leermomenten zitten in de onvoorziene gebeurtenissen die jongeren met zich meebrengen. Opeens boort er iemand in je picknicktafel... dat bedenk je zelf niet.”

“Als kunstenaar leer ik dat een proces altijd kan worden beïnvloed. Je hebt een idee en al doende ontstaat er iets wat je van tevoren niet kunt bedenken. Door fouten te maken, open te staan, flexibel te blijven en nieuwe wegen te bewandelen kom je tot een eindproduct waar je trots op bent. Dat vind ik een fijne manier van werken. Dan denk ik niet meer ‘dat heb ik mooi gedaan’ maar ‘dat hebben we samen mooi ontwikkeld’. Ik gedijt beter in een team dan als solist.”

Spelen en klooien

“Wat ik heb ontwikkeld in co-creatie? Mijn oorspronkelijke idee van een insectenhotel is mede dankzij de proeftuin-injectie van Stadkamer, samenwerking met Mankato, Thorbecke Atheneum en coach Jolan van de Waeter uitgegroeid tot een Green Art Lab waar vakoverstijgende workshops worden gegeven. Deze workshops richten zich op energietransitie: circulaire economie, biodiversiteit en watermanagement. Belangrijk is het spelen en klooien binnen deze workshops. Ondertussen zijn de jongeren ongemerkt bezig met bewustwording op deze waardevolle thema's.”

Als coach van het talenttraject van WOEST en innovatieve schakel tussen onderwijs en cultuuraanbieder is Jolan van de Waeter als zelfstandig ondernemer de idealist die ideeën vertaalt naar praktische doelen.

“Laat als docent of kunstenaar je kwetsbaarheid zien”

“Als volwassenen hebben wij de taak om veiligheid te bieden waarin jongeren kunnen leren en ontdekken. Maar jongeren willen hierin ook zeggenschap hebben. Co-creëren is een groepsdynamiek waarin ieder zijn eigen persoonlijkheid, taak en functie meeneemt. In dit proces is een eerlijke start belangrijk en zijn alle deelnemers gelijkwaardig. De kunstenaar blijft eigenaar van het idee. Het is niet altijd vanzelfsprekend dat ieder zich kan verhouden tot elkaar en tot het idee. Daar moet je vanaf het begin goede afspraken over maken.”

Andere uitkomst

“Deelnemers aan een co-creatie hebben allemaal hun eigen struggles in het proces. Zo ervaart een kunstenaar dat jongeren op een bepaalde manier tegen het idee aankijken. En willen jongeren niet alleen bevroegd worden, maar willen ze ook kwetsbaarheid zien van de kunstenaar en docent. Dat leidt tot een hele andere kijk op de onderzoeksvraag en zo kom je tot de vraag achter de vraag. Je vergroot het probleem uit en staat toe dat de uitkomst geheel anders gaat zijn. Dan wordt het interessant. Mijn rol als coach is het openleggen van blokkades, ruimte bieden en vertrouwen geven dat men er samen uitkomt, ook wanneer men elkaar niet meer verstaat in het co-creatie proces.”

Trots

“De manier van werken van een kunstenaar is inspirerend voor jongeren. Het proefondervindelijk aan de slag gaan, geeft ruimte en wijkt af van de manier waarop onderwijs wordt gegeven. De nieuwe beschrijving van het leergebied Kunst & Cultuur in het curriculum.nu noemt terecht het artistiek creatieve proces de basis voor cultuuronderwijs. Een mooi voorbeeld is de co-creatie van de Cardboard City van WOEST. Jongeren vonden het initiële idee van het bouwen van een stad, het zichtbaar creëren, geweldig. Bij het bouwen met karton start de kunstenaar normaliter niet met het meten met een liniaal maar hij begint gewoon en gaat ‘aanklooien’. Voor jongeren moeten er binnen een workshop iets meer veiligheid en gerichte spelkaders worden opgesteld, zodat ze zelf aan de slag kunnen gaan en niet verloren raken. Wanneer jongeren beseffen dat ze meewerken aan het ontwerpen van een workshop waar 3500 jongeren op WOEST samen van genieten, dan zijn ze trots. Als de jongeren dan ook nog gedurende de festivalweek komen kijken of het allemaal goed gaat, dan ben je geslaagd in je co-creatie.”

“... gewoon beginnen en aanklooien”

Vmbo cultuuronderwijs

Het aanbod voor het vmbo blijft achter

Op verzoek van het Fonds voor Cultuurparticipatie voerde Bureau ART in 2019 een quickscan uit naar de wijze waarop ook in de toekomst cultuureducatie in het vmbo gestimuleerd kan worden. Ze spraken met 16 vertegenwoordigers van provincies, gemeenten en intermediaire instellingen en analyseerden relevante documenten en online bronnen. Cultuureducatieadviseur Carmen Munsterman gaf namens Stadkamer input voor dit onderzoek.

Creativiteit en innovatief denken worden steeds belangrijker, in de beroepspraktijk en daarmee ook in het beroepsonderwijs. De maatschappij verandert door steeds verdergaande digitalisering en mogelijkheden van sociale media. Vooral de wens om over creatief en innovatief denkende werknemers te beschikken, biedt nieuwe kansen voor cultuuronderwijs binnen het vmbo. Het gaat hierbij dan om leerlingen die in het onderwijs goed zijn voorbereid op de beroepspraktijk.

De leerlingen in het voortgezet onderwijs worden enerzijds steeds mondiger, maar zijn anderzijds ook onzeker en zoeken, zeker in het vmbo, naar identiteit en hun positie in de maatschappij. Cultuuronderwijs kan met thema's als identiteit, burgerschap en het kennismaken met de omgeving van de school hierop inspelen. Leerlingen in het vmbo kunnen actief worden betrokken bij de keuzes in het cultuuraanbod.

Mede als gevolg van deze ontwikkelingen wordt gewerkt aan vernieuwing van het onderwijs, zoals 21th

Century Skills en het accent op creativiteit en innovatie binnen het nieuwe curriculum.nu. In het vernieuwde vmbo zijn er nog steeds maar weinig uren ingeruimd voor de kunstvakken en CKV. Maar er zijn wel andere aanknopingspunten in het vernieuwde vmbo voor cultuuronderwijs, zoals voorbereiding op de beroepspraktijk (bijvoorbeeld met theaterlessen (presentatievaardigheden ontwikkelen), loopbaanoriëntatie (bijvoorbeeld het vakmanschap van de kunstenaar) en enkele (nieuwe) keuzevakken, zoals licht, geluid en decor, modetechniek en mode en design. Door de gewenste integratie van vakken ontstaan er meer mogelijkheden om cultuur en techniek te combineren.

Aanbod

Mede dankzij de regeling Stimulering cultuureducatie in het vmbo van het FCP is er steeds meer aanbod ontwikkeld dat aansluit bij de leefwereld en de interesses van de doelgroep. Ook in Zwolle is het aanbod volop in ontwikkeling door nauwe samenwerking van scholen en cultuuraanbieders. Toch blijft het aanbod voor het vmbo achter bij dat voor havo/vwo. Vmbo-scholen besteden minder uren aan CKV en de kunstvakken. Bovendien laat de relatie van het aanbod met de kunstvakken en andere vakken en leergebieden in het vmbo nog te wensen over. Dat is ook het geval bij de bewustwording van cultuuraanbieders ten opzichte van de grote verschillen tussen de diverse leerwegen in het vmbo.

Veel programma's kunnen nog beter aansluiten bij de leefwereld en specifieke interesses van jongeren binnen deze vorm van onderwijs. Er zou veel meer een

mix gemaakt moeten worden in de niveaus waarbij leerlingen van verschillende niveaus van elkaar leren. Hier valt zeker winst te behalen. Daarnaast vraagt echt co-creëren met het vmbo om een andere aanpak. De werkdruk van de docenten is heel hoog en het blijft lastig dat cultuureducatie niet tot de core business behoort van de culturele instellingen. De culturele instellingen dienen hun doel bij te stellen wanneer samen met het vmbo aanbod wordt ontwikkeld. Men moet de jongeren niet zien als het publiek van de toekomst. Het gaat om het hogere maatschappelijke doel: het verbreden van de wereld van de leerlingen en de ervaringen die ze opdoen.

Lokale en regionale initiatieven

Op diverse plaatsen in Nederland wordt geëxperimenteerd met betrokkenheid van vmbo-leerlingen bij de keuzes die er in het culturaanbod worden gemaakt. Er zijn al talrijke lokale en regionale initiatieven om cultuuronderwijs in het voortgezet onderwijs en/of in het vmbo te stimuleren. Sommige initiatieven vormen onderdeel van de regioprofielen die in 15 stedelijke regio's zijn opgesteld. Ook in Zwolle zijn prachtige projecten gestart. Bij Kunstkracht werken 5 cultuuraanbieders en 3 vmbo-scholen samen met Stadkamer als verbinder. Jongeren mogen in dit project kunst in alle facetten ontdekken. In drie fases leren de jongeren eerst hun eigen onderzoeksvraag ontwikkelen, de breedte van het beroepenveld bin-

nen de instellingen verkennen om daarna in de laatste fase een keuze te maken uit het beroep dat ze verder willen leren kennen. Een tussenevaluatie met het management van de betrokken culturele instellingen en de vmbo-scholen uit Zwolle laat zien dat iedereen het unaniem eens is dat cultuuronderwijs in het vmbo heel belangrijk is.

Ook bij het project Move-T van Kunsteducatie Nederland zijn de leerlingen aan zet. Leerlingen van TalentStad Zwolle krijgen in dit project verschillende film gerelateerde workshops; denk aan acteren, filmen, monteren, vormgeving, stunts, sound effects etc., alles wat raakt aan film! Dit project verschaft de leerlingen toegang tot verschillende kunstvormen waarmee leerlingen hun creativiteit kunnen bevorderen en stimuleren. Talentontwikkeling en persoonlijke ontwikkeling met cultuureducatie moet vanzelfsprekend worden binnen TalentStad. Naast kennismaking

”De leerlingen die aan Move-T deelnemen veroorzaken wel eens onrust in de school. Die onrust wordt echter wel veroorzaakt door enthousiasme bij de leerlingen.” – docent Talentstad

met wat er allemaal mogelijk is worden de leerlingen uitgedaagd buiten hun comfortzone te komen en te durven ontdekken. Uiteindelijk is het doel om het filmprogramma in te bedden in het onderwijsprogramma van TalentStad in de vorm van een plusuur.

Integratie in CmK

De deelnemers aan het onderzoek van bureau ART concludeerden stuk voor stuk dat het stimuleren van cultuuronderwijs in het vmbo een speerpunt moet blijven. Sinds september 2020 is het voor vmbo scholen en cultuuraanbieders echter niet langer mogelijk om subsidie aan te vragen bij de landelijke subsidieregeling van het FCP. Een landelijke regeling is leuk, maar het managen van deze regelingen is arbeidsintensief en de regeling biedt niet altijd de mogelijkheid voor het maatwerk waar lokaal behoefte aan is. Er zijn veel stemmen geweest voor het opnemen van middelen voor het vmbo in het landelijke programma ‘Cultuureducatie met Kwaliteit’. In Zwolle is Stadkamer uitvoerder en uitvoerder van CmK. De ontwikkeling van de plannen voor de nieuwe CmK periode van 2021-2024 evenals van het Fonds Cultuureducatie Zwolle zijn in volle gang. In Zwolle vormen deze programma's samen de basis van het Zwolse cultuureducatiebeleid. Stadkamer betreft het onderwijs bij de ontwikkeling van de plannen, met daarin aandacht voor de stimulering van cultuuronderwijs van het vmbo, inclusief ondersteuning bij visie ontwikkeling, deskundigheidsbevordering, aansluiting bij beroepsoriëntatie en co-creatietrajecten met leerlingen.

Goed idee?

Ben je cultuuraanbieder of cultuurcoördinator en heb je een mooi idee voor cultuuronderwijs in het vmbo? Neem dan voor advies contact op met één van de adviseurs van Stadkamer cultuureducatie vo. Stadkamer beschikt niet over specifieke gelden voor het vmbo maar er is wel een bescheiden subsidie beschikbaar via proeftuinen voor het voortgezet onderwijs.

* Bron: quickscan cultuuronderwijs vmbo 2019 – bureau ART in opdracht van FCP

Specifieke stimulering van cultuuronderwijs in het vmbo is nog steeds relevant:

- Het aanbod voor vmbo-leerlingen blijft op veel plaatsen nog steeds achter;
- er zijn in het vmbo minder uren voor kunst en cultuur dan in het havo/ vwo;
- kunstvakdocenten in het vmbo hebben vaak een tamelijk marginale positie;
- vmbo-leerlingen krijgen van huis uit minder aan culturele bagage mee;
- vmbo-leerlingen stromen vooral door naar het mbo waar innovatief denken en creativiteit zeer belangrijk zijn;
- vmbo-leerlingen blijven doorgaans in de omgeving van de school wonen waardoor het op de hoogte zijn van de culturele omgeving nog belangrijker is dan voor havo/vwo-leerlingen;
- vmbo-leerlingen kunnen juist door kunstbeoefening gemotiveerd raken voor het onderwijs.

In 2021 wordt het Zwolse Fonds Cultuureducatie doorontwikkeld met input van de aanbieders en het onderwijs en culturele instellingen. Wil je meedenken? Meld je dan bij één van de adviseurs van Stadkamer.

CULTUUREDUCATIE OP ZONE.COLLEGE

Van oorsprong is Bertram Bredewout docent veehouderij. Hij zag zichzelf altijd als cultuurbaar. Als vaksectiehoofd op het Zwolse Zone.college stuurde hij het team cultuur aan, waarmee hij eindverantwoordelijk was voor alle beeldende vakken en CKV.

**“Je moet het niet te groot
of abstract maken”** - Bertram Bredewout

Doeners

“Onze vmbo leerlingen zijn doeners die het liefst in de praktijk leren. Ze komen veelal uit het buitengebied en krijgen gemiddeld genomen niet echt interesse voor kunst en cultuur mee vanuit huis. We sluiten daarom zoveel mogelijk aan bij hun eigen belevingswereld en daarmee heb de juiste sleutel in handen. We laten ze bijvoorbeeld naar voorwerpen, gereedschappen of machines kijken, die ze in hun eigen omgeving tegenkomen: hoe is de vormgeving? Welke kleur is gebruikt? Je moet het bij onze leerlingen vooral niet te groot of te abstract maken.”

Zelfvertrouwen

Af en toe is het een zoektocht volgens Bertram: “We zijn jaren geleden onder begeleiding van Stadkamer gestart met de Cultuurloper, een methodiek om na te denken over cultuuronderwijs. Daar zijn drie ambities uit voortgekomen die nog steeds een rode draad vormen in onze aanpak: ontdekken, creëren en terugkijken. Mooie werkstukken of geslaagde optredens kweken zelfvertrouwen en trots. Leerlingen hebben zelf het eigenaarschap, zo ontdekken ze wat ze willen en wat bij hen past. Ook brengen we ze in aanraking met dingen die ze nog niet kennen, om zo hun horizon te verbreden. Het is aan ons als school om ze voor die ontdekkingstocht een veilige omgeving te bieden.”

Netwerk voor later

Via het project Kunstkracht komen de leerlingen in contact met kunstenaars. “Dat kan in de klas zijn, of bij een culturele instelling. Binnen de verschillende kunstdisciplines mogen de leerlingen iets creëren. Vorig jaar hadden we een project waarbij leerlingen samenwerkten met beeldend kunstenaar Chris Peterson. Ze maakten onder meer kennis met zijn werkwijze en de manier waarop hij zijn gereedschappen gebruikt. Toen er een kunstwerk op Beeldentuin De Anningahof geplaatst moest worden, maakten de leerlingen als loonwerkers in spé mee hoe de plaatsing van dat beeld via een telescoopkraan in zijn werk ging. Door ze in contact te brengen met kunstenaars, bouw je bijna ongemerkt mee aan hun netwerk voor de toekomst. Misschien vraagt zo’n kunstenaar ze later nog eens terug...”

Kippenvel

In het derde studiejaar maken leerlingen samen met muzikanten een hiphop voorstelling in Hedon. Bertram: “Daar zit altijd een enorme WOW factor in. Het is voor onze leerlingen heel veilig om in hun eigen wereld te blijven, maar door dit soort projecten worden ze uitgedaagd omdat ze in kleine groepen samenwerken met een professionele artiest. Samen wordt er iets gecreëerd en dat zorgt voor een wij-gevoel. Hierdoor komen ze tot grotere successen en verbazen ze zichzelf. Dat zijn echte kippenvelmomenten, als een leerling aangeeft dat hij op het podium dingen naar buiten heeft gebracht die hij nog nooit eerder aan iemand anders verteld heeft.”

Stap voor stap

Volgens Bertram deden docenten tien jaar geleden veel meer hun eigen ding wat cultuureducatie betreft. “Er zat niet echt een lijn in. Tegenwoordig geven we veel meer sturing aan hoe we het cultuuronderwijs op school willen vormgeven. Daar is binnen het Zone.college alle ruimte voor want het managementteam ziet wat het opbrengt. We geven de leerlingen een ervaring mee op een plek waar ongedwongen aan (zelf)vertrouwen en trots gewerkt wordt. Rooster technisch krijgen we alle medewerking. Stap voor stap bedden we onze aanpak in en werken we aan een uitdagend programma. In de toekomst willen we graag aan de slag met vakintegratie en interdisciplinair werken.”

“DE WOW FACTOR
IS BELANGRIJK
VOOR ONZE
LEERLINGEN”

**KUNST
KRACHT**

Blikveld verruimen en lef tonen

“Op deze manier komen al onze leerlingen via school in aanraking met cultuur”

- Mathieu van Tienhoven, directeur Thorbecke SG Vmbo & praktijkonderwijs -

In 2018 kwamen Thorbecke SG Vmbo en Praktijkonderwijs, Talentstad Vmbo en Praktijkonderwijs en Zone.college, op initiatief van Stadkamer, samen met vijf culturele instellingen uit Zwolle. Zwolse theaters, Poppodium Hedon, Museum de Fundatie, Kunsteducatie Nederland en The Young Ones. Later voegde onderwijsvoorziening DOC93 en theater De Makers zich ook bij deze projectgroep. Zij hebben hun kennis, krachten en visie gebundeld om de duurzame doorlopende leerlijn Kunstkracht te creëren voor de onderbouw van het vmbo en het praktijkonderwijs in Zwolle. Het doel van dit project is om jongeren uit te dagen om vanuit de kunsten op onderzoek te gaan, hun blikveld te verruimen, keuzes te maken en lef te tonen.

Kunstkracht maakt de leerlingen allereerst nieuwsgierig naar kunst in de klas. Daarna worden ze meer dan welkom geheten in de Zwolse culturele instellingen. Kunstkracht prikkelt hun creativiteit continue en ze krijgen eigen verantwoordelijkheid. Hierdoor durven ze aan het eind van leerjaar twee op te staan om vol zelfvertrouwen zelf de touwtjes in handen te nemen. Twee jaar lang komen vanuit de drie centrale thema's drie stappen aan bod

De drie centrale thema's binnen Kunstkracht:

- 'Wie ben ik?'
- 'Hoe zie ik de wereld?'
- 'Ik durf te doen!'

Inmiddels hebben ongeveer 1000 leerlingen stap 1 doorlopen en 500 leerlingen stap 2. De projectgroep is nu druk bezig met de ontwikkeling van stap 3.

Stap 1: Kunstenaar in de klas

In de eerste fase van dit project komen kunstenaars vanuit de vijf disciplines (dans, theater, muziek, beeldende kunst en nieuwe media) in de klas om les te geven in de discipline waar zij voor staan. Voorafgaand aan deze les krijgen de leerlingen een voorbereidende les van hun eigen docenten en nadat de kunstenaar in de klas is geweest volgt er altijd een reflectieles.

Stap 2: Op culturele safari

De leerlingen gaan naar Hedon, Zwolse theaters en Museum de Fundatie. Daar volgen ze verschillende korte workshops en nemen ze een actief kijkje achter de schermen. Zo leren ze de kunst disciplines en de beroepsmogelijkheden in de instellingen beter kennen. Dit helpt de drempel van die culturele instellingen te verlagen.

Stap 3: Ik ben de directeur!

De leerlingen gaan in deze stap zelf aan de slag, bijvoorbeeld binnen een door henzelf georganiseerd kunstenfestival. Met de bagage die ze hebben meegeregend, kunnen ze kiezen voor een rol binnen de kunsten die bij hen past. Misschien schuilt er wel een marketeer in hen, of een danser, of juist iemand die graag de catering doet.

De kracht van rolmodellen

Per kunstdiscipline is een kunstenaar het gezicht van een instelling en discipline. De leerlingen leren via vlogs de kunstenaar en zijn werk kennen. Vervolgens komt hij in de klas en daarna neemt hij ze mee naar het theater, het poppodium of het museum. Alle kunstenaars zijn aansprekende personen met grote didactische kwaliteiten. Ze laten vanuit hun rol als inspirator en coach de jongeren kennis maken met de wereld van de kunsten. Dit heeft een zeer positief effect op de betrokkenheid en motivatie van de leerlingen, maar ook op hun gevoel van veiligheid.

“Kunstkraft verlaagt de drempel om een culturele instelling te bezoeken en geeft leerlingen nieuwe inzichten”

- Rob Zuidema, directeur Zwolse theaters

Vlogs

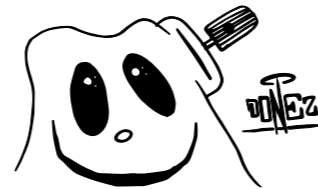
Vloggen is populair onder jongeren en daarom wordt dit communicatiemiddel ingezet als lesmateriaal. We kozen niet voor een professionele filmmaker, maar gaven alle kunstenaars/ rolmodellen een camera en lieten ze zelf vlogs maken. Onder andere van hun eigen leven als kunstenaar, van een bezoekje aan de culturele instellingen en het kennismaken met de mensen die daar werken. Via de vlogs leren de leerlingen de instellingen en de personen al kennen voordat ze hen daadwerkelijk ontmoeten. Deze opzet maakt dat ze ook minder drempels ervaren bij de kunstenaars wanneer ze daadwerkelijk in de klas komen.

Wil je meer weten over Kunstkraft Zwolle? Bezoek dan de website www.kunstkraftzwolle.nl of neem contact op met projectcoördinator Benno Hübner.

“Het decor maken en stuff en het schaduwspel in Odeon vond ik kicken, het was gewoon leuk!”

- deelnemer Kunstkraft

Dit 'spookje' is de 'tag' van Michel, leerling van Talent-Stad. Beeldend vakdocent Arien Kamperman kent zijn graffiti talent. Zodoende kreeg het 'spookje' van Michel een prachtig plekje in de huisstijl van Kunstkraft.

“Het was eens een keer niet alleen maar luisteren, maar vooral veel doen!”

MOOIE MAAKSELS

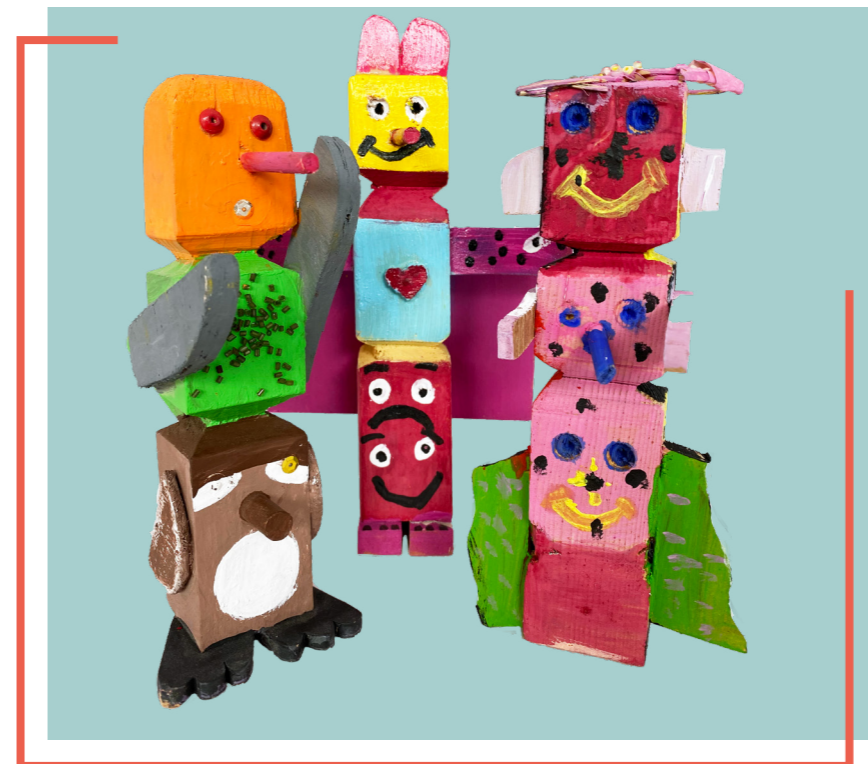
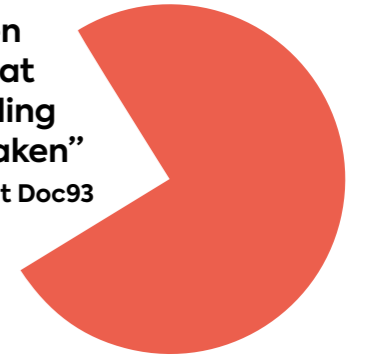
Leerlingen op DOC93 hebben extra zorg nodig. Dat wordt op verschillende manieren op school aangeboden. Met behulp van deze extra zorg bereiden ze de leerlingen voor op een passende plaats in het onderwijs en in de maatschappij.

“Leerlingen vinden het altijd erg gezellig en hebben echt zin om praktisch bezig te zijn in plaats van met de theorie”
- Winneke Erdemci, Doc93

“Eigenlijk spread ik mijn vleugels uit als een moeder. Als de leerlingen tot creëren komen is dat winst. Wij bieden ze de veiligheid, de begeleiding en de materialen om iets moois te kunnen maken”
- Winneke Erdemci, beeldend vakdocent Doc93

Carmen Munsterman
Senior adviseur cultuureducatie vo en projectmanager WOEST

ADVISEURS AAN HET WOORD

Carmen Munsterman en Frances Meester zijn adviseurs cultuureducatie voor het voortgezet onderwijs bij Stadkamer. In hun contacten met scholen zijn ze altijd benieuwd naar de vraag achter de vraag.

Samen met jongeren nieuwe vormen van cultuuronderwijs onderzoeken

“Geen enkele school is hetzelfde, overall speelt iets anders. Dat maakt dit werk zo boeiend,” zegt Carmen. Frances vult aan: “Wij helpen scholen om hun vragen op het gebied van cultuuronderwijs helder te krijgen. Wij sluiten dan aan bij de eigen speerpunten van de school.” Carmen: “We signaleren kansen en trends, bijvoorbeeld op landelijke bijeenkomsten. Daarmee help je scholen echt vooruit, we voeden hen met kennis en inspiratie. Dat neemt scholen veel werk uit handen: cultuur is immers niet hun ‘core business’. Dat is het van ons well!”

Vraaggericht

Samen met de school nóg meer kijken vanuit de leerling. Dat is voor beide adviseurs de stip op de horizon voor de komende tijd. Carmen: “We willen scholen verleiden tot vernieuwing. Niet het aanbod is daarbij ons uitgangspunt, maar de vraag van de school. Betrek de jongeren zelf meer bij het cultuuronderwijs, dat is wat we proberen te stimuleren. Echt in co-creatie aan de slag gaan. Samen ontwerpen en vragen wat nodig is. Dat is tijdrovend en soms lastig, maar het levert ook heel veel moois op.” Frances: “Projecten als WOEST en de Proeftuinen zijn mooie voorbeelden van deze werkwijze. Daarin zijn leerlingen en cultuuraanbieders samen op zoek naar nieuwe vormen van cultuureducatie.”

Onafhankelijke partij

Naast de scholen zijn ook de cultuuraanbieders een belangrijke pijler binnen het cultuuronderwijs. Carmen: “Als Stadkamer zijn wij een onafhankelijke partij: we leggen verbindingen tussen scholen en aanbieders, coördineren en begeleiden waar nodig. Die onafhankelijke rol is belangrijk, scholen kiezen uiteindelijk zelf met welke aanbieder ze in zee gaan. Dat alle aanbieders aan heldere kwaliteitseisen moeten voldoen schept vertrouwen.”

Aanjager

Carmen werkt inmiddels 6 jaar als adviseur voor het voortgezet onderwijs. In die periode heeft ze scholen zien groeien: “Soms is er sprake van terugval. Op financieel vlak zijn er soms veranderingen, met directe gevolgen voor het beschikbare budget. Dan adviseren wij scholen over subsidies en fondsen.” Frances: “Een personeelwisseling binnen een school kan veel verschil maken in draagvlak voor het cultuuronderwijs. Vanuit mijn rol als aanjager maak ik scholen graag steeds bewust van de meerwaarde van cultuureducatie.” Carmen vult aan: “Natuurlijk doen we nog veel meer maar het voert te ver om dit nu allemaal hier op te noemen. Neem gerust contact met ons op als je meer wilt weten!”

Frances Meester
Adviseur cultuureducatie vo

Financiering van cultuur

Kunst- en cultuurprojecten kosten geld. Of ze nu binnen school of buiten school plaatsvinden, geld voor cultuureducatie is altijd een punt. Maar kunst mag geld kosten! Tegenwoordig zijn alle geldstromen transparant. Scholen zijn eigenaar van het volledige budget dat beschikbaar is voor kunst en cultuur en hebben inzicht in alle kosten. Dan lijkt 25 euro per leerling veel geld, maar na het optellen van de materiaalkosten, overhead- en organisatiekosten blijkt dit toch een realistisch bedrag. Daarnaast is in 2020 vanuit de overheid de Fair Practice Code opgesteld, waarin geregeld wordt dat kunstenaars een eerlijk uurloon krijgen. Scholen, culturele organisaties en ouders, allemaal vinden we het belangrijk dat de leerlingen de beleving van kunst buiten het klaslokaal meekrijgen. Maar waar halen we het geld vandaan?

Sommige scholen betalen culturele activiteiten vanuit de ouderbijdrage of de cultuurkaart. Andere scholen hebben zelfs een aparte stichting opgericht voor culturele activiteiten. Er zijn veel mogelijkheden om het geld voor cultuureducatie te organiseren. Landelijk maken veel scholen gebruik van de cultuurkaart waar een tegoed van 5 euro per leerling op staat. De school verhoogt dit bedrag met minimaal 10 euro per leerling. Met deze cultuurkaart kun je culturele activiteiten betalen bij aanbieders die cultuurkaart acceptant zijn. Zie hiervoor www.cjp.nl

Er zijn veel mogelijkheden om het geld voor cultuureducatie te organiseren

Hoe regelen we dat in Zwolle?

In Zwolle is het Fonds Cultuureducatie in 2015 opgericht door de gemeente Zwolle. Veel gemeenten stellen alleen geld beschikbaar voor het primair onderwijs. De gemeente Zwolle stelt echter geld beschikbaar om alle po en vo in Zwolle een stevige

culturele basis te geven. Voor scholen waarbij cultuur al een onderdeel is van het beleid maar ook voor scholen die nog weinig ondernemen op het gebied van cultuureducatie. Stadkamer is uitvoerder en beheerder van dit fonds. Scholen sturen de facturen die zij ontvangen van cultuuraanbieders door naar Stadkamer. Stadkamer betaalt deze facturen namens de scholen. De scholen ontvangen van Stadkamer regelmatig een actueel overzicht van hun budget.

Voor het voortgezet onderwijs is er geld beschikbaar voor:

1. Ontwikkeling en experiment
2. Uitvoering van activiteiten voor leerlingen

Vanuit het gedeelte 'Ontwikkeling en experiment' is er geld voor proeftuinen beschikbaar. Proeftuinen zijn ontstaan vanuit de behoefte van scholen. In de proeftuinen worden nieuwe vormen van cultuureducatie ontwikkeld, die aansluiten bij de belevingswereld en leervragen van jongeren. Aanbieders mogen in dit experiment nieuw educatiemateriaal ontwikkelen en dit testen in een gelijkwaardige samenwerking tussen leerlingen en docenten. De aanvraag voor een proeftuin wordt ingediend door een aanbieder en school gezamenlijk. Hierbij wil Stadkamer de aan-

vraagprocedure zo simpel mogelijk houden.

Per proeftuin is er € 2.000 beschikbaar vanuit het Fonds Cultuureducatie Zwolle vo. Heb je een goed idee voor een proeftuin? Neem dan contact op met een van de adviseurs vo van Stadkamer.

Binnen de pijler 'Activiteiten voor leerlingen', is er vanuit het Fonds geld beschikbaar en kan een school gebruikmaken van het basisfonds en/of het plusfonds.

Basis fonds

Dit gedeelte van het fonds is beschikbaar voor alle scholen in Zwolle. De school ontvangt vanuit het basisfonds 3 euro per leerling. Hieraan moet de school verplicht 3 euro per leerling toevoegen zodat er 6 euro per leerling per kalenderjaar beschikbaar is. 100 Procent van de Zwolse voorgezet onderwijs-scholen (18) neemt deel aan het basisfonds.

Scholen kunnen een subsidieaanvraag indienen bij Stadkamer voor cultuureducatie

Plusfonds

Dit gedeelte van het fonds is beschikbaar voor scholen die investeren in cultuureducatie en een visie hebben ontwikkeld op cultuuronderwijs. Scholen kunnen een subsidieaanvraag indienen bij Stadkamer voor cultuuractiviteiten die aansluiten bij de visie van de school.

De subsidie vanuit het plusfonds bedraagt maximaal 66% (twee derde) van de kosten. Per project geldt een maximum bijdrage van € 5.000 uit het plusfonds, afhankelijk van het aantal deelnemende leerlingen: tot 150 leerlingen ontvangt de school maximaal € 2.000 en bij meer dan 150 leerlingen ontvangt de school maximaal € 5.000.

Overige subsidies

Naast het Zwolse fonds cultuureducatie is het mogelijk om op een andere manier aan geld te komen voor culturele activiteiten. Er zijn diverse regelingen zowel toegankelijk voor cultuuraanbieders als voor scholen. Een kleine greep uit de mogelijkheden:

- **Hervormd Weeshuis Zwolle**
- **Prins Bernhard Cultuurfonds Overijssel**
- **ABN/AMRO cultuurfonds**
- **Fonds Amateurkunst** (verbinding leggen binnen schools en buitenschools) aan te vragen bij www.stadkamer.nl
- **Buurtcultuurfonds** (wanneer er samenwerking met de wijk wordt gezocht) www.stadkamer.nl/buurtcultuur-en-amateurkunst doe de snelle scan om te weten of je voor jouw idee hiervan gebruik kan maken.

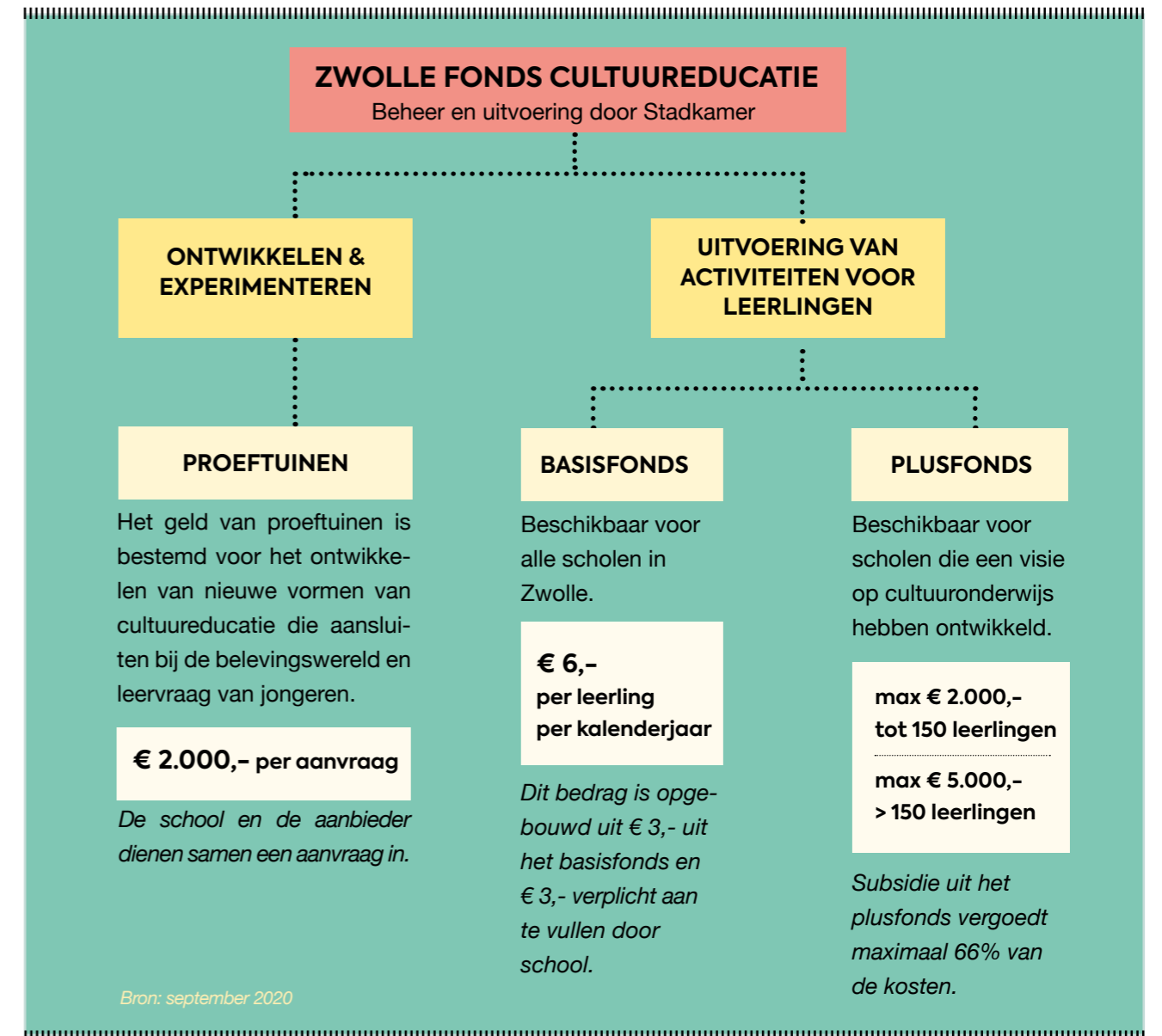
Voor grotere projecten waarbij leerlijnen worden ontwikkeld, waaraan meerdere partijen deelnemen en/of meer publiek wordt bereikt, kan er een beroep worden gedaan op grotere fondsen zoals:

- **Provincie Overijssel** regeling cultuurparticipatie
- **VSB-fonds** (kunsteducatie)
- **Fonds cultuurparticipatie** (stimuleringsregeling vmbo en praktijkonderwijs)
- **Fonds 21**

De kunst van het fondsenwerven

Er gaat veel tijd en energie zitten in het aanvragen van subsidies en/of regelingen.

Stadkamer organiseert regelmatig bijeenkomsten en workshops op het gebied van fondsenwerving. Zelf een aanvraag indienen levert de mooiste projectplannen op omdat je zelf de waarde van het idee het beste kunt overbrengen. Maar onderschat het aanvragen en verantwoorden van de subsidies niet. Je kunt altijd hulp inschakelen van de cultuureducatieadviseurs van Stadkamer of specialisten op dit gebied raadplegen voor advies. Deze professionals spreken de taal van de subsidiënten. Bij grote projecten is deze investering zeker het overwegen waard. Houd dan wel rekening met een extra kostenpost.

Toekomst van het fonds

Minister Van Engelshoven kondigde een vervolg aan op het programma Cultuureducatie met Kwaliteit. In hoofdlijnen lijkt het programma op het huidige programma, maar sommige accenten verschuiven. Zo komt er meer ruimte om in te spelen op cultuureducatie in het voorgezet onderwijs en wordt er nadruk gelegd op de aansluiting tussen binnen- en buitenschoolse activiteiten. De minister kiest er nadrukkelijk voor afzonderlijke disciplines en onderwijsniveaus te integreren in het programma. Daarnaast wordt het budget voor CmK verhoogd. Waar in eerdere regelingen het beschikbare bedrag per gemeente in de

grote steden (G9) hoger was, daar wordt het bedrag nu voor alle gemeenten gelijkgesteld op € 0,79 per inwoner. Extra budget dus om het cultuuronderwijs in de regio te versterken.

Hoe de regeling CmK er precies uit komt te zien is nog niet duidelijk. Dit zal de aankomende tijd verder uitgewerkt worden. Als penvoerder voor CmK voor de stad Zwolle houdt Stadkamer de ontwikkelingen nauwlettend in de gaten. We zijn in gesprek met scholen, culturele instellingen, gemeente en andere betrokkenen in Zwolle over de manier waarop we gezamenlijk CmK 2021-2024 vorm kunnen geven.

Suzanne Visscher
CKV-docent en cultuurcoördinator Meander College

“WIL JE IETS MET CULTUUREDUCATIE OP SCHOOL? FACILITEER HET DAN!”

Zelf vindt ze dat ze een droombaan heeft. Suzanne Visscher combineert de functie als cultuur coördinator op het Meander College met haar baan als teken- en CKV-docent.

Cultuurprofielschool

“Onze school is een cultuurprofielschool, waar kunst en cultuur prominent op het rooster staan. De kunstvakken sluiten zoveel mogelijk aan bij de andere vakken. We hebben veel buitenschoolse activiteiten die we samen met culturele instellingen organiseren. Cultuureducatie is écht belangrijk op onze school.”

Het Meander College zet het cultuurtraject niet alleen in als aantrekkelijk pr middel op open dagen om leerlingen te trekken. Suzanne: “In de dagelijkse praktijk voeren we het daadwerkelijk zo uit binnen ons lesprogramma. In de onderbouw maken leerlingen drie jaar lang zowel actief als passief kennis met allerlei uitingen van kunst en cultuur. Alle kunst-disciplines komen aan bod. Daarbij werken we plezierig samen met veel partners, zoals bijvoorbeeld Cibap, De Zwolse Theaters, Theater Oostpool, Festival Woest en Stadkamer.

Consequenties

Als je als onderwijsinstelling cultuureducatie serieus neemt, dan heeft dat ook consequenties. “De rol van cultuurcoördinator wordt hier goed gefaciliteerd. Er is genoeg budget voor uitgetrokken, er staan voldoende uren voor en ik kan studiedagen bezoeken om nieuwe kennis op te doen en te netwerken.”

Het Meander College wil graag dat de leerlingen allerlei facetten van het leven meemaken. “Met kunst en cultuur help je pubers om zichzelf te vinden en zichzelf te worden. Ze kunnen hier ontdekken wat hun smaak is, wat bij hen hoort. Via Podium voor jouw talent ontdekken ze wat bij hen past. Is dat een rol in de spotlights of juist achter de schermen? We laten ze ervaren dat elk radertje belangrijk is om het geheel goed te laten draaien.”

In elke vaksectie heeft de school een cultuurvertegenwoordiger aangewezen, waar Suzanne mee in gesprek gaat. “Daarnaast is er twee keer per jaar een bijeenkomst waarin ik met de cultuurvertegenwoordigers kijk naar hoe we kunst en cultuur kunnen verbinden met de andere vakken. Dat kunst op een natuurlijke manier aansluit bij de inhoud van andere vakken, is een voorwaarde. Hier ligt een uitdaging die ik graag aanga want ik ben ervan overtuigd dat kunst en cultuur vakken en mensen kan verbinden.”

Wensenlijstje

Maak het zichtbaar! Tot slot wil Suzanne nog wel iets meegeven aan andere scholen: “Als je het cultuuronderwijs op je school sterker wilt maken, faciliteer je docenten dan goed. Zorg dat er vooral ook tijd is om nieuwe dingen te ontwikkelen. Vraag regelmatig aan leerlingen wat ze van het cultuurprogramma vinden en vergeet daarbij ook de ouders niet! Maak tot slot ook tussentijds zichtbaar wat er gebeurt. Beperk je niet alleen tot de jaarlijkse afsluitende expo van kunstwerken maar toon ook tussentijds wat er speelt. Dat kan bijvoorbeeld via Instagram. Ouders zijn vaak verwonderd door wat ze zien!”

Directeur a.i. Rebecca Baars – Soppe:

“Dat cultuuronderwijs verbindt, zie ik dagelijks op het Meander College. De sfeer is hier goed: leerlingen voelen zich prettig en veilig. Ik weet zeker dat de cultuureducatie die wij bieden hier ondersteunend aan is. Zelf kijk ik met veel plezier terug op de cultuurlessen die ik heb genoten in het voortgezet onderwijs. Opvallend is, dat dit de lessen zijn die ik nooit ben vergeten. Je bent toch net even anders bezig dan met andere vakken, zoals economie of wiskunde. Als je in groepjes samen aan een project werkt, vraagt dat om andere vaardigheden dan een theorieles. Ik vind het erg waardevol om cultuureducatie op het rooster te hebben staan!”

“Dat cultuuronderwijs
verbindt, zie ik dagelijks
op het Meander College.”

- Rebecca Baars-Soppe

PODIUM VOOR JOUW TALENT

Een leerling kan in de onderbouw kiezen uit vijf podiumvakken: Beeldend, Sport, Muziek, Theater en Techniek.

- het gekozen podiumvak staat 2 uur per week op het rooster;
- twee keer per schooljaar is er een project, voorstelling of presentatie;
- het podiumvak wordt het hele jaar door gevolgd, het jaar erop kan een ander podiumvak gekozen worden.

Bovenbouw

Voor bovenbouwleerlingen bestaat de mogelijkheid om Teken en Muziek als examenvak te kiezen. Ook Theater is een keuzevak. Leerlingen die van muziek hun vak willen maken, kunnen op het Meander College de vooropleiding theorie voor het Conservatorium volgen.

SMUL MOMENTEN

Waar smullen de aanbieders en scholen zelf van? Wat maakt een cultuurproject zo bijzonder? In deze rubriek legt een aantal culturaanbieders en scholen uit waarom een project impact heeft.

We will Rock You!

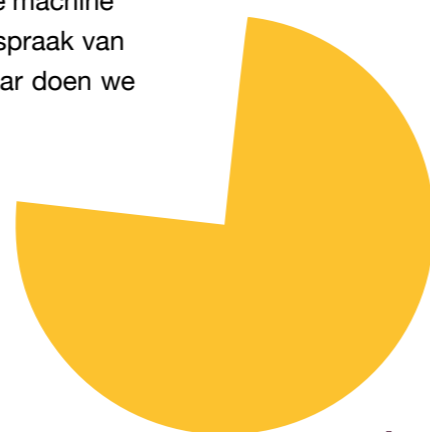
Door: Anke Aberson, cultuurcoördinator vso de Twijn

Het gordijn gaat langzaam open... er is rook... er klinkt een geheimzinnige mondharmonica... je hoort steeds meer muziek; keyboards, DJ's, gitaren, basgitaren, drums, zangers, rappers. We zijn los! Leerlingen van 12 tot 18 van vso de Twijn, school voor leerlingen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking, vulden met ondersteuning van de huisband van Raakvlak Academie op 18 december 2018 het podium van Hedon met de Art Heroes Music Show. Wat een fantastisch project was het, want niet alleen de uitvoering, maar ook de aanloop ernaartoe was heel bijzonder. De inzet en motivatie van de leerlingen, van het ontwerp van de poster tot het repeteren voor het optreden, de betrokkenheid van collega's, het dansende publiek en de geweldige groep aanbieders die als een geoliede machine samenwerkten, dit alles maakte het project tot een groot succes. De uitspraak van één leerling blijft bij: "Als ik mag zingen ga ik echt helemaal shinen!" Daar doen we het voor!

Aanbieder: Raakvlak Academie

Voor: Leerlingen van 12 tot 18 van vso de Twijn, school voor leerlingen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking.

"Als ik mag zingen ga ik helemaal shinen" - leerling de Twijn

Carrousel Festival en Eindfeest ISK 2019

Door: Anke Niessink, Landstede docent ISK

Tijdens de culturdagen krijgen de leerlingen van de Internationale Schakelklassen de kans zich te ontwikkelen op een ander vlak dan taal. Ze ontdekken wat er allemaal mogelijk is op het gebied van muziek, beeldende kunst, dans en andere kunst disciplines. Door gebruik te maken van een open carrousel in een festivalsfeer kunnen leerlingen echt op ontdekkingstocht. Het was een prachtige dag, met mooi weer en leuke workshops die goed aansloegen. Er werd gedanst, elektronische muziek gemaakt, gebouwd aan een bijenhotel, microfotografie gemaakt en nog veel meer leuks. Na de workshops sloten we af met een open podium waar het dak vanaf vloog, zoveel talenten en enthousiasme. Er werd door iedereen zichtbaar genoten! Een bijzonder leuke herinnering en afscheid voor een aantal leerlingen die doorstroomden naar een Nederlandse vervolgschool.

Aanbieder: Xplosief

Voor: leerlingen van Internationale Schakel Klas, leeftijd 12-18, alle niveaus en vanuit verschillende etnische achtergronden

"De leerlingen en het publiek vonden het helemaal geweldig" - JP de Kam

Vuurspuwende opa in het circus

Door: JP de Kam, stuntman

"Het mooiste project van de afgelopen jaren is het project samen met het Thorbecke Pro. De bewoners van bejaardencentrum Nieuwe Haven en de leerlingen hebben samen een projectweek gedaan. Op dag drie was het de bedoeling dat de leerlingen een circusvoorstelling zouden laten zien, samen met de ouderen. Maar circus heeft bij veel leerlingen een suf imago. Ik heb mezelf afgevraagd wat ik tof zou vinden om te doen tijdens een voorstelling. Dus gingen we vuurspuwen, vuurvreten, freerunnen, dansen, acrobatiek en meswerpen. Leerlingen werden zelfs in een kist gestopt en 'doormidden gezaagd' met een kettingzaag. In de eerste twee dagen werden de acts geoefend op school en bij het bejaardencentrum om de opa's en oma's er zoveel mogelijk bij te betrekken. Uiteindelijk heeft een man van over de 80 jaar leren vuurspuwen! De leerlingen en het publiek vonden het helemaal geweldig!"

Aanbieder:

JP de Kam

Voor: leerlingen Thorbecke Pro

SMUL MOMENTEN

“Een fashionstylist
laat je nadenken
over wat jij met je
kleding wilt zeggen”

- deelnemer History repeats

HISTORY REPEATS

Door: Jessie van den Bosch, projecten en educatie
Poppodium Hedon

“**History Repeats** is een muziekgeschiedenisles zoals nooit tevoren. Dit project neemt de leerlingen mee terug in de tijd en laat ze kennismaken met alles wat te maken heeft met Hiphop. Met workshops in Graffiti, Rap, DJ, Fashion & Breakdance. Artiesten nemen de leerlingen mee in een interactieve geschiedenisles in woord, beeld en natuurlijk (live) muziek. Dit project is écht met input van leerlingen vormgegeven. Vanuit Hedon hadden we dit nog niet eerder zo gedaan. Het gaf ons nieuwe inzichten en we hebben extra hard ons best gedaan om alle wensen en verwachtingen waar te maken. De leerlingen gaven dan ook na afloop aan; ‘Ze hebben écht iets met onze ideeën gedaan!’”

“Een Hiphopproject en het vmbo gaan wel vaker samen, wellicht omdat héél veel jongeren tegenwoordig naar Hiphop (rapmuziek) luisteren. Maar door hier ook een geschiedenisles aan te koppelen, kijken zij opeens heel anders naar deze culturele beweging, waarvan ze denken dat het bij deze generatie begonnen is. Het brengt ze in contact met dingen die ze niet zo snel zelf, of helemaal niet zouden doen. Zo leren ze meer van de wereld, hun mogelijkheden en zichzelf kennen, om een wat breder perspectief te krijgen in hun levenskeuzes. Fashion stylist Jeamy liet ze nadenken over; ‘Wat wil een artiest met zijn of haar kleding zeggen?’ Wat wil JIJ met je eigen kleding zeggen als je een artiest zou zijn? Wat wil jij de wereld vertellen met jouw style? Heel tof hoe hier door leerlingen op gereageerd werd!”

Aanbieder: Hedon.

Voor: Carolus Clusius College,
vmbo tl – 3e jaars

Bandproject ft. The Buzz

Door: Sil Loeters, eigenaar
Kunsteducatie Nederland

Op het podium staat een professionele band, aangevuld met een rapper en een danser. Er loopt zelfs een fotograaf rond die beelden schiet van het optreden. De lichten dimmen en het eerste nummer slaat het publiek om de oren. Dat is hoe het bandproject van Kunsteducatie Nederland van start gaat. Na een paar nummers zijn de leerlingen zelf aan de beurt. De artiesten nemen ze backstage mee in verschillende workshops, zoals fotografie, hiphop dans, band-coaching, rap, etc. De leerling kiest de workshop die bij hem of haar past en aan het eind van de dag treedt iedereen op hetzelfde podium op en presenteert aan de andere leerlingen en docenten (en misschien zelfs wel ouders). Afgelopen jaar heeft Kunsteducatie Nederland dit project uitgevoerd in Hedon, met 300 leerlingen uit 3 havo/vwo van het Carmel College Salland. Na deze eerste editie nemen zij dit project op in hun curriculum.

Aanbieder: Kunsteducatie Nederland

Voor: 3 havo/vwo, Carmel College Salland

Innovatieve muziektechnologie

Door: Mariange Schilham, eigenaar Protoon

“We hebben het afgelopen jaar veel mooie projecten mogen doen met onze muziekworkshop. Eén daarvan was Festival WOEST, het cultuur-educatie festival in Zwolle met veel deelname van leerlingen uit Overijssel. Wij vonden het fantastisch! De ongeremde creativiteit die loskwam, de sprankelende ogen en de wens om nog langer bezig te mogen blijven, terwijl de les toch echt afgelopen was.”

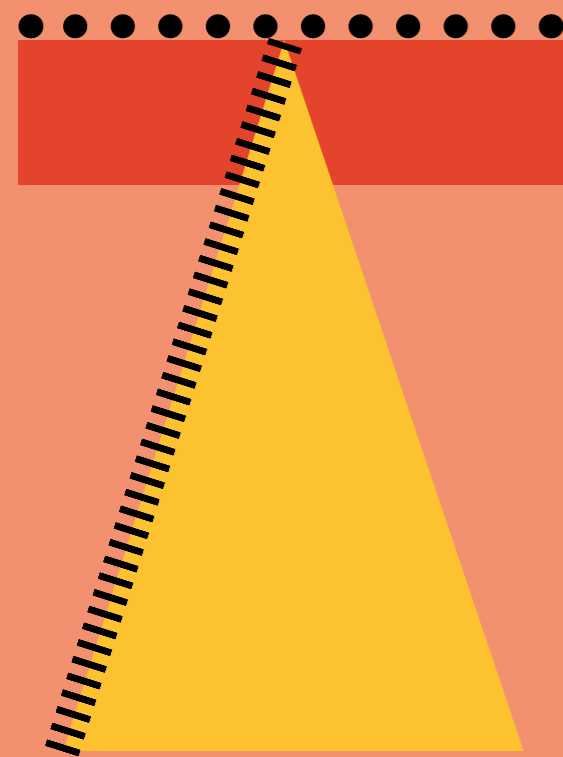
“We hebben door de enthousiaste reacties van leerlingen en leerkrachten gemerkt, dat we met onze innovatieve muziektechnologie een compleet nieuwe manier van muziekeducatie kunnen bieden. Leerlingen geven, naast dat ze de techniek gaaf vinden om mee te werken, ook aan dat ze op deze manier alles zelf kunnen en mogen doen en veel over muziek en muziek maken leren. We hopen in de toekomst nog heel veel leerlingen te bereiken!”

Aanbieder: Protoon Music

Voor: leerlingen voortgezet onderwijs Overijssel

“Welkom bij het nieuwe
onderwijs. Hier kan geen
lesboek tegenop” - Cultuurpers

Techniekeducatie

Techniek & technologie in onze samenleving

Dat techniek en technologie een steeds grotere plek in onze maatschappij innemen, is voor niemand meer nieuw. Iedereen krijgt op de een of de andere manier met technologie in zijn of haar loopbaan te maken. Of je nu in het onderwijs, de zorg of het bedrijfsleven gaat werken of je juist wil gaan inzetten voor een duurzamere wereld, je komt in aanraking met techniek of technologie. Het is daarom belangrijk dat kinderen en jongeren hier al vroeg mee in aanraking komen en bepaalde vaardigheden leren om goed met techniek en technologie om te kunnen gaan.

Inzet

In 2019 heeft onderzoek laten zien dat jongeren techniek en technologie interessant vinden om verschillende redenen. De één vindt techniek interessant vanwege de techniek, een ander omdat het een middel is om een oplossing te vinden voor een duurzamere wereld. Of juist omdat je er iets moois mee kan maken. Het onderzoek benoemt 5 types: Ontdekkers, Creatieve Makers, Vernieuwers, Maatschappelijke Toepassers en Doeners. Ieder type heeft een andere behoefte om met techniek en technologie aan de slag te gaan. Zie <https://pvt.nl/kennisbank/betatechnicality/> voor meer informatie.

Stadkamer

In 2018 kreeg Stadkamer de vraag om dezelfde rol te vervullen voor het primair onderwijs (po) op het gebied van techniekeducatie, zoals ze dat ook doet voor cultuureducatie. Verschillende partijen, waaronder onderwijs en bedrijfsleven zagen hierin een

mooie manier om ook techniekeducatie in het basisonderwijs te faciliteren. Na onderzoek onder de basisscholen bleek dat scholen behoefte hebben aan een partij die de school kan helpen door de 'bomen het bos te zien'; met visievorming, implementatie en aanbod van techniekeducatie. Bedrijven geven graag iets te willen betekenen, maar weten niet goed hoe ze dit het beste kunnen aanpakken.

Installaties bouwen op trillingen van muziek

Primair onderwijs

In het voorjaar van 2019 zijn twee kwartiermakers gestart om dit systeem op te zetten voor het po. Ze hebben onder andere met 12 scholen geëxperimenteerd hoe je cultuureducatie en techniekeducatie kunt integreren. Verschillende cultuuraanbieders hebben aanbod ontwikkeld dat zich nu op beiden richt. Zo heeft één groep zich verdiept in licht- en geluidstechniek waardoor ze zelf het licht en geluid hebben geregeld van hun eindejaarsfeest. Op een andere school heeft een groep kinderen een robot gemaakt van oude materialen en machines. Op de onderwijsroute 10-14 hebben leerlingen verschillende installaties gebouwd waardoor ze trillingen van muziek zichtbaar hebben kunnen maken met als vraag: Hoe ziet een schilderij van Beethoven eruit? Kortom: maakonderwijs! Zelf een oplossing bedenken en maken waardoor je creativiteit en vindingrijkheid wordt aangesproken.

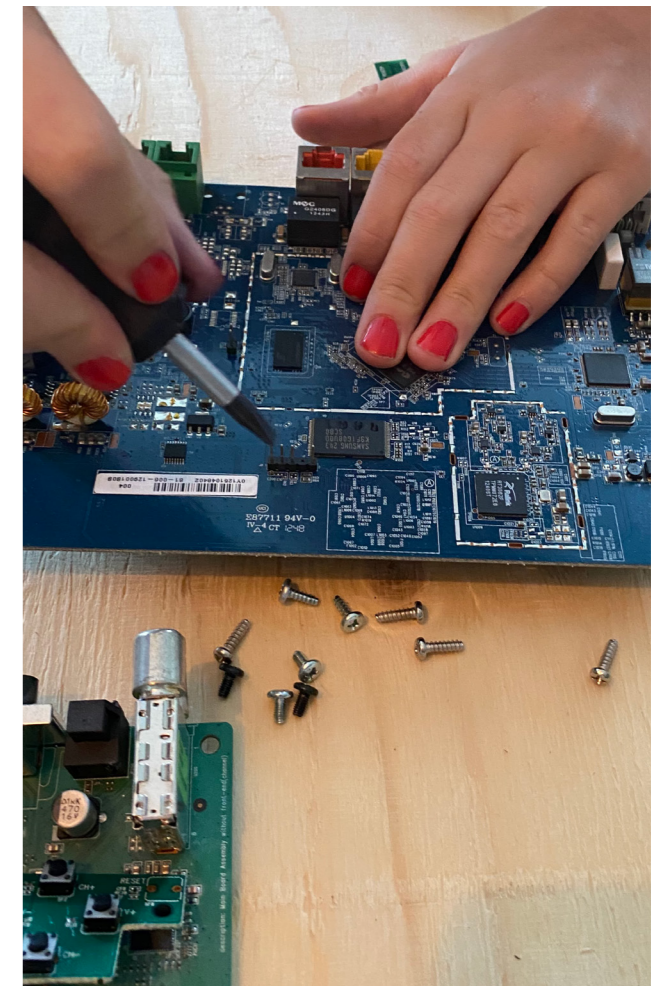
Voortgezet onderwijs

Voor het voortgezet onderwijs gaan de adviseurs van cultuureducatie en techniekeducatie het komende jaar samen optrekken. Op die manier geven ze techniek & technologie een stevige plek in het vo en creëren ze een doorgaande lijn van po naar vo. Op de website van Stadkamer zijn culturaanbieders te vinden die de crossover met techniek & technologie al maken.

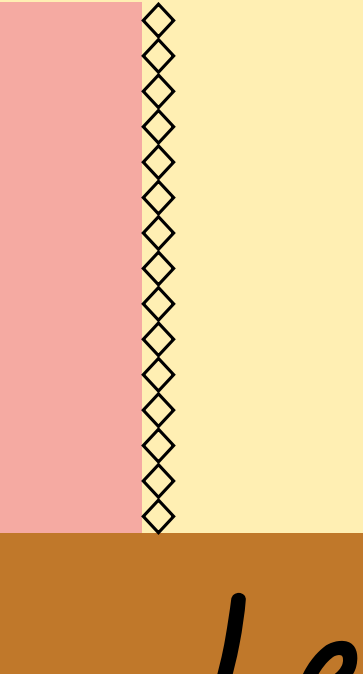
Advies

Mocht je als culturaanbieder ook de mogelijkheden willen verkennen om meer met techniek en technologie te doen in je aanbod? Of ben je als vo docent nieuwsgierig geworden en wil je meer 'maken' in jouw onderwijs? Je kunt altijd contact opnemen met adviseur techniekeducatie Lyda Winata – zie voor contactgegevens het colofon achterin dit magazine.

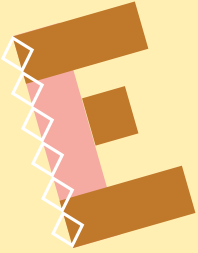
Binnen het technische vmbo is er nu het programma Sterk Techniek Onderwijs. Vmbo-scholen krijgen van de overheid de mogelijkheid om te werken aan sterk en innovatief onderwijs dat leerlingen een goede voorbereiding geeft op werk en een opleiding in de regio. Stadkamer werkt hierin samen met Sterk Techniek Onderwijs Regio Zwolle zodat alle initiatieven goed op elkaar aansluiten en elkaar versterken.

Door integratie keuzevakken ontstaan er meer mogelijkheden om cultuur en techniek te combineren

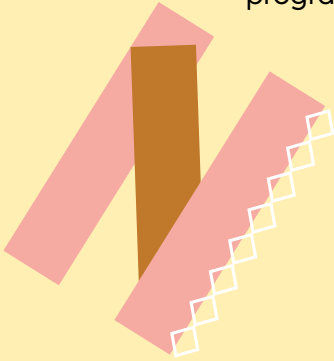
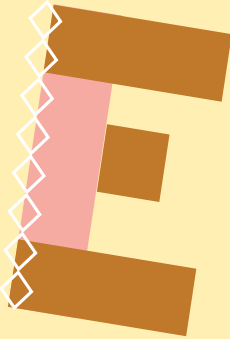

Lezen in het voortgezet onderwijs

“Veel kinderen op het voortgezet onderwijs hebben geen plezier in lezen. Het is moeilijk voor hen om de stap naar het lezen van boeken - literatuur - te maken. Veel docenten ervaren weerstand van hun leerlingen. Vooral op het vmbo zijn veel kinderen te vinden die niet van lezen houden. Vanaf groep 6 op de basisschool laat het plezier in lezen al vaak een neerwaartse lijn zien. Dan komt de omslag van ‘leren om te lezen’ naar ‘lezen om te leren’. Dan voelt lezen als een klus. Je moet dan precies die boeken vinden waar het kind van houdt, zodat ze blijven lezen. Als kinderen vanaf jonge leeftijd met plezier lezen, blijven ze dit later ook doen.”

- Ellen Geersing, senior adviseur media- en taaleducatie
programmacoördinator Alle Zwolse kinderen lezen

“Lezen kun je verleren,
wist je dat?”

Aan het woord is Ellen Geersing, projectleider bij Stadkamer van programma “Alle Zwolse kinderen lezen”. Vanuit grote betrokkenheid vertelt ze over haar missie in de preventie van laaggeletterdheid: aandacht voor lezen en plezier in lezen verkleint de kansenongelijkheid van kinderen.

“Plezier in lezen zetten we dan ook voorop voor jongeren in het voortgezet onderwijs. Ook omdat Nederlandse 15-jarigen het internationaal slechter doen op het gebied van lezen, zo blijkt uit onderzoek. Iedereen weet dat lezen belangrijk is voor je woordenschat, maar weet je dat ook je concentratie en fantasie erdoor verbetert? Door te lezen leer je over de wereld om je heen en draagt het bij aan het vormen van een mening. Jongeren geven niet snel toe dat lezen leuk is, maar als ze zeggen dat ze wel een leuk boek hebben gevonden bij Stadkamer, dan ben je al een behoorlijke stap verder! In het voortgezet onderwijs werken we ook in een doorgaande leeslijn vanuit de vijf basisprincipes van goed leesonderwijs, die verderop in dit artikel genoemd staan”.

“Een op de vier kinderen die de basisschool verlaat, heeft een taalachterstand van 2 jaar. En dat is heel erg veel. In de leeftijd 0-12 jaar moet dus nog veel gebeuren op taalgebied. Daarom vinden wij dat je zo jong mogelijk met plezier in lezen in aanraking moet komen. Al op het kinderdagverblijf of de peuterspeelzaal. Zo kan je preventief laaggeletterdheid het beste voorkomen. In het voortgezet onderwijs hebben vmbo kinderen het meest moeite met lezen. Dit zijn straks de werknemers die in beroepen werken in grote bedrijven of fabrieken waar zij vaak niet meer gestimuleerd worden om te lezen. Het gevaar hiervan is dat ze na een aantal jaren hun leesvaardigheid totaal kunnen verliezen. Wist je dat je lezen echt kunt verleren?”

Laaggeletterdheid

Voor sommige mensen is het kopen van een treinkaartje erg ingewikkeld. Ook het invullen van formulieren van overheidsinstanties is te moeilijk. Mensen die zich in het huidige verkeer met hun vaardigheden niet voldoende staande kunnen houden, behoren tot de laaggeletterden. Van de laaggeletterden behoort 60% tot de autochtone bevolking. Nederlanders dus, die hier altijd op school hebben gezeten. Mensen die zich niet kunnen redden met lezen en schrijven. Het aantal laaggeletterden groeit nog steeds. Laaggeletterdheid staat landelijk dan ook hoog op de agenda, want ieder jaar komen er steeds meer laaggeletterden bij.

In 2020 nemen naast 21 Zwolse basisscholen en 9 voorscholen (kinderdagverblijven en peuterspeelzalen) 7 scholen voor voortgezet onderwijs deel aan het programma: Thorbecke vmbo, Talentstad Pro, DOC93, CCC, Zone.college (locatie Zwolle), Jena XL en Thomas à Kempiscollege.

Geschiedenis

“In 2016 heeft de toenmalige wethouder aan Stadkamer de opdracht gegeven te onderzoeken wat scholen willen op het gebied van taalontwikkeling en leesplezier. Uit dit onderzoek bleek dat scholen voor een leeslijn vooral op zoek zijn naar maatwerk.

In samenwerking met de gemeente Zwolle hebben wij vervolgens een ambitieus plan geschreven onder de titel “Alle Zwolse kinderen lezen” in het kader van de preventie van laaggeletterdheid. Hieruit hebben we een programma met een doorgaande leeslijn gemaakt voor kinderen van 0-18 jaar. Een leerlijn voor (voor-)scholen, basisscholen, voortgezet onderwijs, mbo en hbo. In 2018 is dit programma van start gegaan met de eerste 10 Zwolse basisscholen die samen werkten met een voorschool.”

Boek dat bij je past

“Het belangrijkste is dat kinderen weer plezier krijgen in lezen. Want als je ergens plezier in hebt, dan ga je het vaker doen en word je er beter in. Dat is de sleutel tot geletterdheid. Dat plezier in lezen krijg je vooral als je goed aansluit bij de leefwereld van een jongere. Het is dan ook heel belangrijk dat we aan de jongeren vragen wat ze leuk vinden om te lezen. Bijvoorbeeld: Wat doe je het allerliefste? Waar krijg je energie van? Waar wil jij meer over weten? Na het antwoord kun je zeggen dat je daar een heel mooi boek over kent. Je merkt heel snel dat wanneer jongeren boeken lezen die echt bij ze passen, ze gaan lezen als een speer.”

Basisprincipes

Stadkamer heeft samen met Erna van Koeven en Anneke Smits van Hogeschool Windesheim, vijf basisprincipes voor goed leesonderwijs geformuleerd. Deze basisprincipes zijn bedoeld om het onderwijs te inspireren en te stimuleren:

1. **Investeer in een goed doordachte collectie van boeken op school.**
2. **Lees dagelijks voor en zorg voor tijd om te lezen op het rooster.**
3. **Zorg dat kinderen met motivatie lezen, wat vind jij leuk om over te lezen?**
4. **Kijk kritisch naar de huidige aanpak op school, dit gaat tijd besparen.**
5. **Wees als leerkracht enthousiast over lezen en lees zelf!**

Cultuureducatie en lezen

“Cultuureducatie gaat natuurlijk ook over verhalen vertellen. In alle disciplines zie je taal terug; muziek, beeldende kunst, dans, theater en media. Voortgezet onderwijs kan leesbevordering ook integreren in de cultuureducatie. Een mooi voorbeeld is het project waarin studenten van ArtEZ een verhaal maakten samen met jongeren van DOC93. Onder begeleiding van Theater de Makers gingen de jongeren aan de slag met het bedenken van een verhaal. Via een spelcomputer kregen ze de ingrediënten waaruit ze zelf keuzes maakten. Waar speelt het verhaal zich af? Wie zijn de hoofdpersonen en welke kleding dragen de hoofdpersonen? Met de antwoorden op de vragen konden ze het verhaal zelf beïnvloeden. De jongeren zagen vervolgens hun verhaal gespeeld worden door studenten van ArtEZ, een prachtige ervaring!”

Aansluiten

“We doen mee aan de landelijke monitor ‘Bibliotheek op school’ die door leerlingen en leerkrachten 1x per jaar wordt ingevuld. De uitkomsten laten zien dat het leesplezier stijgt. Het maatwerk vergt tijd, dus je kunt niet verwachten dat we in twee jaar tijd al de mooiste resultaten boeken, maar we gaan wel vooruit.

We streven ernaar dat de samenwerking tussen voorscholen en basisschool en basisschool en voortgezet onderwijs optimaal wordt. Zo ervaren de kinderen en jongeren overal dezelfde aanpak tussen de verschillende onderwijssoorten. Maar zover zijn we nog niet. Het is een kwestie van op elkaar aansluiten. Het zou heel mooi zijn als we dat de komende jaren voor elkaar krijgen in Zwolle!”

Oproep aan de scholen

“Wat ik heel erg graag wil is het vooroordeel wegnemen dat lezen niet leuk is. Er is echt voor iedereen een boek te vinden dat bij je past. Het vraagt aandacht en inzet, maar het is er wel! Kinderen zijn van nature nieuwsgierig, willen veel weten en als je eenmaal weet wat je leuk vindt dan gaat er een wereld voor je open...”

Leesconsulenten van Stadkamer kunnen daarbij helpen als je als school deelneemt aan het programma ‘Alle Zwolse kinderen lezen’”, aldus Ellen Geersing.

Programma ‘Alle Zwolse kinderen lezen’ op een rijtje:

Deelnemende scholen betalen een bijdrage per leerling voor deelname aan dit programma en krijgen hiervoor:

- Ondersteuning van een leesconsulent van Stadkamer.
- Inspirerende bijeenkomsten en netwerkbijeenkomsten.
- Subsidie voor leesbevorderende activiteiten, dat besteed kan worden voor de aanschaf van boeken maar ook voor het creëren van een fijne leesplek of een schrijver op school.
- Instellingsabonnement voor bibliotheek.

Voor alle scholen (voorschool, primair onderwijs, voortgezet onderwijs, mbo en hbo) geldt dat het een maattraject is, we zetten in op de vraag van de school. De subsidie voor 0-12 jaar komt van de gemeente Zwolle. Voor het voortgezet onderwijs heeft Stadkamer een subsidie gekregen van de provincie Overijssel in het kader van ‘Taal werkt’, een programma ter bestrijding van laaggeletterdheid. Voor mbo en hbo wordt o.a. gewerkt met subsidies vanuit Stichting Lezen.

HOE 'FLEX' IS CULTUUR EIGENLIJK?

Kunst en cultuur kleuren ons leven. Daar zijn velen het van ons mee eens. Maar hoe denken jongeren eigenlijk over de kunstlessen? We vroegen het de jongeren zelf.

Wat is het verschil tussen een gewone les en een kunstles?

"Bij een gewone les zit je altijd in een lokaal aan een tafel met een boek waarin iedereen hetzelfde leert. Bij een kunstles leert iedereen andere dingen. Het is maar zelf wat je mooi vindt of waarin jij beter wil worden." - Sanne, klas 2 vmbo

Wat vind je van kunstlessen?

"Ik vind de lessen heel chill. Het is jammer dat wij geen muziek hebben. Het is wel belangrijk dat de docent zelf ook meedoet. Dat maakt de lessen leuk." - Jordy, klas 1 vmbo

Heb je ooit een toffe ontdekking gedaan die je niet meer vergeet?

"Ik heb ontdekt dat ik heel goed ben in verschillende stemmetjes. Ook vind ik het niet meer spannend om iets te presenteren." - Melissa, klas 2 vmbo

"Ik vind het heel leuk om te kijken. Zelf op een podium staan vind ik minder leuk."

- Jens, klas 2 vmbo

Wat vind je fijn aan kunstlessen?

"Kunst is leuker dan gewone les. Tekenen en handvaardigheid vind ik leuker dan muziek. Daar

ben ik niet zo goed in. Het is wel leuk hoor, maar omdat je er ook een cijfer voor krijgt, zit er veel druk achter. Ik ben niet heel muzikaal en bespeel geen instrument. Noten lezen kan ik wel. Mijn klasgenootje kan heel goed drummen, dat is niet eerlijk. Je moet iets kunnen. Cijfers doen wat met je motivatie, er zit veel druk achter. Het is een soort controle, of je het kunt. De muziekdocent is wel tof, hij geeft leuk les. Maar een goed cijfer is niet voor iedereen haalbaar."

"Bij tekenen of handvaardigheid is het allemaal wat lossier. Er zijn meer materialen en je mag veel uitproberen. Je kunt iets kiezen wat bij je past, dat is fijner. Ik hou zelf van dansen. Ooit ben ik begonnen met peuterdans en ik dans nog steeds. Ik vind het fijn om te bewegen. Dans hebben wij niet op school en dat is jammer, want dansen vind ik leuk." - Lona, klas 3 vwo

"Ik vind het fijn om te bewegen. Dans hebben wij niet op school en dat is jammer, want dansen vind ik leuk." - Lona, klas 3 vwo

"Ik vind een cijfer wel goed want dan wil ik beter mijn best doen" - Luca, klas 2 havo

"De cijfers tellen niet voor overgaan naar klas 2, dus ik maak mij er niet druk om"

- Dilano, klas 1 vmbo

Annelies Robben
Grondlegger onderwijsroute 10-14 Zwolle

“FOCUS OP WAT JE NODIG HEBT OM TE GROEIEN”

Het interview met Annelies Robben vindt vanwege de coronamaatregelen telefonisch plaats. Maar zelfs per telefoon werkt het enthousiasme over haar werk als netwerkregisseur onderwijsinnovatie en onderwijsroute ‘10-14’ aanstekelijk.

Geleidelijke overgang

“Eigenlijk is het een raar punt in ons onderwijssysteem, de overgang van primair onderwijs naar voortgezet onderwijs,” zegt Annelies Robben. “Je kunt ‘10-14’ dan ook zien als een antwoord op het systeem van vroeg selectie. Want sommige kinderen zijn na groep 8 nog niet toe aan een keuze voor voortgezet onderwijs. Ze hebben baat bij een meer geleidelijke overgang van basisschool naar voortgezet onderwijs. En die mogelijkheid geven we ze via de Onderwijsroute 10-14.”

Gekscherend roept ze wel eens dat de ‘10-14’ aanpak geschikt is voor mensen van 0 tot 60 jaar: “Persoonlijke groei is immers belangrijk voor iedereen! Binnen ‘10-14’ werken wij vanuit de competenties van ‘deep learning’. Dat zijn zes ‘skills’, te weten: karakter, burgerschap, samenwerken, communicatie, creativiteit en kritisch denken. Ook technische skills en de benodigde kennisbasis wil ik daar nog graag aan toevoegen. Vanuit deze elementen is ons lesaanbod opgebouwd. Soms ligt de focus meer op het één dan op het andere element, maar het uitgangspunt is dat met deze ingrediënten bij onze leerlingen een kennisbasis ontstaat die in balans is.”

Wereldburgers

De opzet van ‘10-14’ sluit aan bij de visie van onderwijspedagoog Gert Biesta. Hij onderscheidt drie doeldomeinen: kwalificatie, socialisatie en subjectivatie. Annelies:

“Binnen onze onderwijsroute willen wij balans en evenwicht vinden tussen deze drie doeldomeinen. Kort door de bocht gezegd heeft ‘kwalificatie’ betrekking op het denken: wat kan de school hierin aanbieden? Bij ‘socialisatie’ gaat het over waarden en normen en je verhouden tot de wereld. Denk bij subjectivatie aan persoonsvorming en de wil om met de wereld te zijn. Door binnen ‘10-14’ te werken vanuit deze drie leergebieden, doen we recht aan de ontwikkelingsbehoefte van kinderen en leiden we ze op tot wereldburgers.”

Werken vanuit thema’s

Cultuureducatie is geen apart leergebied binnen Onderwijsroute ‘10-14’. Annelies: “Uiteraard besteden we aandacht aan cultureel erfgoed en organiseren we culturele activiteiten. Ons onderwijsaanbod is thematisch van opzet en cultuur komt binnen de thema’s ook aan bod. We werken jaarlijks in vijf thema’s vanuit drie perspectieven: Mens & Cultuur, Mens & Maatschappij en Mens & Natuur. We kijken daarbij goed naar elk kind, het is een kwestie van maatwerk. Alle kinderen volgen vakken op hun eigen niveau en bepalen zelf, samen met hun coach welke workshops ze volgen. Dat is spannend voor hun ouders, kinderen hebben daar meestal minder moeite mee. Op ‘10-14’ moet elk kind zijn of haar eigen pad kunnen lopen. Elke leerling heeft een coach waarmee hij of zij elke week een gesprek heeft in een klein groepje. De coach vraagt hoe het gaat en waar het kind staat. Kinderen voelen zich hierdoor gezien en gewaardeerd. Als ze hun zaakjes niet voor elkaar hebben kunnen die coachgesprekken soms confronterend zijn.”

Op de vraag wat dit van de docenten vraagt zegt Annelies: “Het doet een ander beroep op docenten dan binnen het regulier onderwijs het geval is. Wij hebben docenten nodig die hun beroep graag in een innovatieve context willen uitoefenen. Daarom werken we ook veel samen met het Teachers College van Hogeschool Windesheim. Daar studeren

docenten in spé die houden van onderwijsinnovatie en nog niet altijd weten of ze binnen het primair of voortgezet onderwijs willen werken. Ze leren tijdens hun studie om te kijken vanuit andere kaders en komen al binnen met leer- en ontwikkelvragen. Die houding sluit aan bij onze opzet en dat geeft een mooie dynamiek.”

Ontmoeten en experimenteren

Dat de school niet alleen een plek is om kennis te vergaren, maken de recente coronamaatregelen wel duidelijk. “Kinderen kunnen inbellen op het online systeem van onze school. Ik heb veel respect voor de docenten die ondanks de moeilijke situatie hun best doen om er wat van te maken. Leren kan op afstand, maar een school is ook een plek om te ontmoeten en te verbinden. Die elementen vielen nu helaas weg.” Op de vraag hoe Annelies naar de toekomst van '10-14' kijkt, zegt ze: “Ik hoop dat deze onderwijsontwikkeling in beweging blijft en zorgt voor een mooie generatie mensen. Ontmoeting is belangrijk, dat mensen omkijken naar elkaar. Cognitieve ontwikkeling en kennis is nodig om de wereld te snappen, maar we moeten oog houden voor talenten en niet alleen op het leren gericht zijn.”

WAT IS 10-14 ONDERWIJS?

Onderwijsroute 10-14 is een initiatief van Openbaar Onderwijs Zwolle (OOZ). De school is gevestigd op het terrein van Van der Capellen Campus.

Er wordt gewerkt vanuit vier speerpunten:

- Leren in een kleinschalige leergemeenschap
- Persoonlijke leerroutes, coaching en begeleiding
- De keuze voor een definitief vo advies stellen we uit
- Docenten uit basis- en voortgezet onderwijs.

Binnen 10-14 Onderwijs worden leerlingen tussen de 10 en 14 jaar door een team van po- en vo-docenten in een doorlopende leerlijn begeleid naar de overstap naar het vo. Leerlingen krijgen zo meer tijd te ontdekken wat ze willen en kunnen en wat bij hen past, voordat halverwege het vierde leerjaar een keuze voor het vo wordt gemaakt. Onderzoek heeft uitgewezen dat door een meer geleidelijke overgang van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs er een betere aansluiting plaatsvindt. Het streven van 10-14 Onderwijs is bovendien om beter aan te sluiten bij de talenten, de ontwikkelingsfase, de onderwijsbehoeften en de leerstijl van de leerlingen in deze leeftijdscategorie. Verschillende basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs werken samen om dit nieuwe onderwijsconcept invulling te geven. Als je meer wilt weten over deze bijzondere vorm van onderwijs, kijk dan op www.onderwijsroute10-14.nl.

Progress together!

Freerunnen wordt ook wel the art of movement genoemd. Iedereen die deze sport gaat proberen, zal zien dat dit niet voor niets zo is. Freerun gebruikt het lichaam als een kunstvorm en Freerunners bewegen dan ook op te gekke manieren door de straten, parken en omgeving!

Elevation Freerun wil jongeren de visie die achter deze sport schuil gaat meegeven; community en creativiteit – samen, op je eigen niveau, aan je skills trainen! Dat is ook terug te vinden in het motto van Elevation Freerun: Progress together! Freerunners zijn niet alleen bezig met het fysieke aspect, maar ook met het sociaal-affectieve én het mentale. De grens opzoeken, maar vooral verleggen!

David Dam van Elevation Freerun: "Ik vind het fantastisch om te zien hoe leerlingen zich op deze gebieden ontwikkelen en om te ontdekken wat voor effect dit heeft op o.a. hun zelfvertrouwen, zelfkennis en training skills."

Contactgegevens:

David Dam
www.elevationfreerun.com
 E-mail: info@elevationfreerun.com
 Tel: +316 51 51 75 73

Theatervoorstelling Bokser

Bokser, de nieuwe voorstelling van Het Theaterschip en Kasko is een ode aan het verliezen. In een wereld waarin presteren zo belangrijk is, zijn we allemaal wel eens bang om te verliezen. Bang om te moeten omgaan met teleurstellingen en gebreken.

In Bokser zien we hoe de zestienjarige Dies, een talentvolle jonge bokser, na een motorongeluk het verliezen volledig moet omarmen. Met muziek en beeld wordt een droomwereld tot leven gewekt waarin we Dies voor en na het ongeluk leren kennen. Dies gaat op zoek naar wie ze is, nu alles wat maakte wie ze was is weggefallen. Een voorstelling over winnen én verliezen.

Bokser wordt gespeeld voor jongeren vanaf 13 jaar. Bij de voorstelling kan een binnenschools educatiepakket worden afgenomen in kunstdisciplines naar keuze.

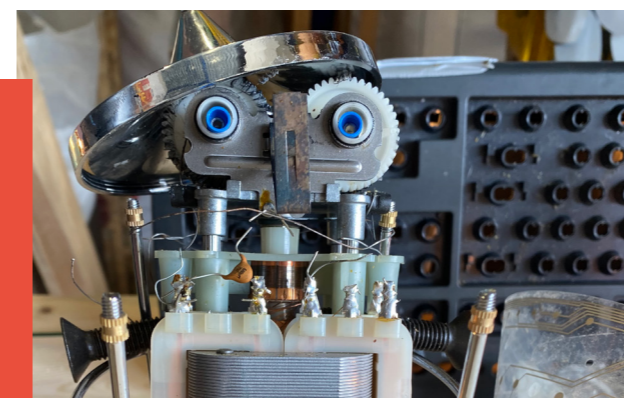
Contactgegevens

Kasko (voorheen kameroperahuis)
www.kasko.nl
 E-mail: info@kasko.nl
 Tel: 038 7501253

In de etalage

Opvallend cultuuraanbod voor komende seizoen

Upcycling-art

Bij Atelier Wonderdelen staat onderzoek en verwondering centraal. Vanuit de visie van 'upcycling-art' geeft Martijn Bakker tijdens zijn lessen nieuwe waarde aan oude materialen. Het gaat hierbij dan specifiek om oude apparaten en mechanieken. Samen met de leerlingen onderzoekt hij hoe de apparaten in elkaar zitten en wordt stilgestaan bij de vraag wat de vorm, kleur of functie van het onderdeel bij de leerlingen naar boven brengt. Na dit onderzoek gaat Martijn creërend met de groep aan de slag en wordt er iets nieuws gemaakt van het oude materiaal. Denk aan het maken van voertuigen of robots. Martijn maakt geen technisch werkende constructies met de leerlingen maar juist constructies die de verbeelding stimuleren.

Contactgegevens

Wonderdelen Martijn Bakker
<https://wonderdelen.weebly.com>
 E-mail: wonderdelen@yahoo.com
 Tel: 06 81 39 10 75

Trailervoorstelling GOD

Beste vrienden Qi, Tommy en Ay hebben alle drie van hun ouders een andere religie meegekregen. In het laatste jaar op hun middelbare school gaan ze daarover met elkaar in gesprek. Hoe is het om te geloven en hoe bepaal je waar je staat? En wat als je verliefd wordt op iemand met een ander geloof?

Religie, er is veel over in het nieuws. Vaak over extremisme, conflicten en oorlog. Maar de persoonlijke verhalen over geloven horen we maar zelden. Geloven is voor veel mensen de basis van hun identiteit. Welke invloed heeft het op jongen mensen? En wat geloof jij?

Contactgegevens

Speelperiode voorjaar 2021
www.toneelgroepoostpool.nl/jong
 Marti Arts (Jong Toneelgroep Oostpool)
 E-mail: marti@Toneelgroepoostpool.nl

Colofon

Stadkamer

Cultuureducatie voortgezet onderwijs
Zeven Alleetjes 1a
8011 CV Zwolle
www.stadkamer.nl

Contactpersonen Stadkamer:

Geny Nijboer | Manager onderwijs en
maatschappelijke participatie
geny.nijboer@stadkamer.nl

Carmen Munsterman | Senior adviseur
cultuureducatie vo & projectmanager WOEST
carmen.munsterman@stadkamer.nl

Frances Meester | Adviseur cultuureducatie vo
frances.meester@stadkamer.nl

Benno Hübner | Projectcoördinator Kunstkracht
benno.hubner@stadkamer.nl

Merel Veger | Adviseur Cultuureducatie PO
Projectmedewerker Zwolle kiest voor talent!
merel.veger@stadkamer.nl

Lyda Winata | Adviseur W&T educatie PO
lyda.winata@stadkamer.nl

Ellen Geersing | Senior adviseur media- en taaleducatie
ellen.geersing@stadkamer.nl

Susan van de Wijngaard | Senior adviseur
marketing en communicatie
susan.vandewijngaard@stadkamer.nl

Teksten en eindredactie:

Adviseurs Stadkamer, Jeanine van Dalen,
Suzanne Ophoff
Renée Nieuwenstein | Bureau Viceversa

Concept en vormgeving:

Jeanine van Dalen | Van Dalen vormgeving
www.vandalenvormgeving.nl

Credits fotografie:

Erik Franssen (pagina 10, 24, 25, 28, 48, 53, 57, 66)
www.erikfranssen.nl

Christein Verweij (pagina 16, 17, 27, 34, 35, 37, 39,
42, 50, 60, 61, 64)

Gerben Rink (pagina 32, 39, 52)
www.gerbenrink.nl

Lisanne van Egmond (pagina 37, 60)
www.lisannevanegmond.nl

Sanne Peper (pagina 67)
www.sannepeper.nl

Yan Kei Lo (pagina 22, 23, 51)
www.loyake.com

www.stadkamer.nl